

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona-Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10 i 3/23), a u vezi sa članom 17. Zakona o budžetima u FBiH ("Službene novine FBiH", broj: 102/13, 9/14-isp., 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22), na prijedlog Ministarstva finansija, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 29. sjednici, održanoj 31.05.2024. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I

Donose se Smjernice ekonomske i fiskalne politike Zeničko-dobojskog kantona za period 2025.–2027. godine i čine sastavni dio ovog zaključka.

II

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Broj: 02-_____/24
Datum, 31.05.2024. godine
Zenica

PREMIJER

Nezir Pivić

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo finansija,
1x Svim ministarstvima i drugim tijelima kantonalne uprave,
1x a/a.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

SMJERNICE EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE
ZA PERIOD 2025. – 2027. GODINE

Zenica, maj 2024. godine

SADRŽAJ

SADRŽAJ	2
I - UVOD	3
II – STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE	4
II.1. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine	4
II.2. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Zeničko-dobojskog kantona	5
III – MAKROEKONOMSKE PRETPOSTAVKE I PROGNOZE U SREDNJOROČNOM PERIODU	8
III.1. Osnovni pokazatelji Federacije Bosne i Hercegovine i Zeničko-dobojskog kantona	8
Porezi na dohodak	9
Registar poslovnih subjekata	10
Industrijska proizvodnja	11
Izvoz, uvoz i trgovinska bilansa	11
Zaposlenost	12
Nezaposlenost	14
Plaće	15
Penzije	16
III.2. Pretpostavke društvenog i privrednog razvoja	17
III.3. Rizici ostvarenja pretpostavki	20
IV. SREDNJOROČNA FISKALNA PROGNOZA	21
IV.1. Porezna politika i javni prihodi	21
IV.2. Kretanje prihoda u srednjoročnom periodu	22
Indirektni porezi	24
Porez na dobit	25
Porez na dohodak	26
Ostali porezi	27
Neporezni prihodi	27
Ukupni okvirno projicirani prihodi Zeničko-dobojskog kantona za period 2024. – 2026. godine	27
Prihodi od doprinosa	28
Rizici ostvarenja projekcija prihoda	29
V. MANJAK/VIŠAK PRIHODA BUDŽETA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA	29
VI. DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	30
VI.1. Stanje i projekcije duga u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zeničko-dobojskog kantona	30

I - UVOD

Jedan od koraka u procesu pripreme Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2025. godinu, a u skladu sa Zakonom o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj: 102/13, 9/14-isp., 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19, 99/19 i 25a/22), predstavlja dokument Smjernice ekonomske i fiskalne politike, koji sadrži preliminarnu projekciju prihoda za pripremu Budžeta fiskalne 2025. godine.

Na osnovu Zakona o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine, Vlada Kantona donosi Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnji period. Smjernice se temelje na dostupnim informacijama i imaju svrhu definisati smjer i ciljeve ekonomske i fiskalne politike u srednjoročnom periodu. Ključni dokument koji određuje strateško usmjerenje ekonomske politike Vlade je Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021.-2027. godine. Smjernice ekonomske i fiskalne politike predstavljaju fiskalni okvir za provođenje ekonomske politike. Na osnovu makroekonomskih pokazatelja i pretpostavki društvenog i privrednog razvoja, Smjernice procjenjuju budžetske prihode i postavljaju opći finansijski okvir za izradu Dokumenta okvirnog budžeta. Cilj je utvrditi gornje granice rashoda za trogodišnji period za svakog budžetskog korisnika, uzimajući u obzir strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike.

U srednjoročnom periodu, ekonomska i fiskalna politika će se fokusirati na podsticanje privrednog rasta s ciljem stvaranja novih radnih mjesta i privlačenja investicija. Također će se ulagati u razvoj infrastrukture radi poboljšanja prometnih veza, energetske učinkovitosti i digitalne povezanosti. Povećat će se ulaganje u obrazovanje i stručno osposobljavanje kako bi se osigurala kvalificirana radna snaga i potaknula inovacija. Diverzifikacija privrede bit će poticana kako bi se smanjila ovisnost o jednoj industriji, a transparentnost i odgovornost u upravljanju javnim finansijama će se povećati radi pravedne raspodjele resursa i smanjenja korupcije.

Nastavit će se provoditi aktivnosti s ciljem efikasnog upravljanja javnim finansijama, s fokusom na optimalno korištenje finansijskih sredstava za postizanje održivog razvoja.

Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 25a/22) planira se implementacija programskog budžetiranja radi poboljšanja planiranja i bolje povezanosti sektorskih strategija s dugoročnim finansijskim planiranjem, budžetom i kapitalnim ulaganjima. Modernizacija i razvoj budžetskih procesa, uključujući planiranje, izvršenje, računovodstveni sistem i finansijsko izvještavanje, imat će pozitivan uticaj na cjelokupni sistem upravljanja javnim finansijama. To će rezultirati povećanom transparentnošću i participativnosti putem digitalizacije budžetskih procesa.

Javna uprava će jačati svoje kapacitete i efikasnost kako bi pružala bolje usluge građanima i poslovnim subjektima. Poboljšanje institucionalnog okvira u skladu sa sistemom finansijskog upravljanja i kontrole osigurat će fiskalnu disciplinu i efikasno pružanje javnih usluga. Ključne mjere za dobro upravljanje javnim sektorom obuhvataju jasnu diobu politika i upravljanja, što uključuje zaštitu radnih mjesta, plaća, prava i odgovornost državnih službenika. Također je važno osigurati sveobuhvatan pristup javnim informacijama putem modernih digitalnih usluga.

Ovaj dokument ima za cilj da poboljša koordinaciju između Vlade Zeničko-dobojskog kantona, općina, gradova i izvanbudžetskih fondova, na pripremi Budžeta za 2025. godinu, kao i da osigura okvir planiranja rashoda.

Dokumentacijsku osnovu za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike Zeničko-dobojskog kantona za period 2025.-2027. godine predstavljaju Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021.-2027. godine, Program ekonomskih reformi Bosne i

Hercegovine 2024.-2026. godine – novi tekst, iz januara 2024. godine, Makroekonomske projekcije za 2024.-2027. godinu koje je izradila Direkcija za ekonomsko planiranje pri Vijeću Ministara Bosne i Hercegovine, Smjernice ekonomske i fiskalne politike Federacije Bosne i Hercegovine za period 2025.-2027. godine, Makroekonomski pokazatelji po kantonima Federacije Bosne i Hercegovine 2022, iz juna 2023. godine – Federalni zavod za programiranje razvoja, te Revidirane projekcije prihoda dostavljene od strane Federalnog ministarstva finansija za period 2024.-2027. godina.

II – STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE

II.1. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine

Put ka integrisanju u Evropsku uniju jedan je od najznačajnijih ekonomsko - političkih ciljeva Bosne i Hercegovine. Otvaranjem pristupnih pregovora sa Evropskom unijom potvrđena je evropska budućnost Bosne i Hercegovine. Slijedi faza usvajanja pregovaračkog okvira koji iziskuje ispunjavanje 14 ključnih prioriteta.¹ Da bi se nastavio uspješan proces integracije u Evropsku uniju neophodno je stvoriti uvjete za ispunjavanje preostalih kriterija. Stoga, strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Bosne i Hercegovine, te stoga i Federacije Bosne i Hercegovine moraju biti usklađeni sa postavljenim kriterijima.

Temeljni strateški dokument koji usmjerava razvoj Federacije Bosne i Hercegovine je Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021.-2027. godine² koja definira osnovnu platformu socioekonomskog razvoja Federacije Bosne i Hercegovine i na kojoj se temelje strateški ciljevi, programi i prioritetne aktivnosti, kao i relevantne sektorske strategije. Pomenutom strategijom definirana su četiri razvojna cilja:

1. ubrzan ekonomski razvoj,
2. prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj,
3. resursno efikasan i održiv razvoj,
4. transparentan, efikasan i održiv javni sektor.

Pored razvojnih ciljeva Federacije Bosne i Hercegovine, neophodno je napomenuti i akcelatore koji donose najveći razvojni efekat Federaciji Bosne i Hercegovine, te doprinose rastu produktivnosti i socioekonomskom razvoju. Akceleratori ubrzanog razvoja Federacije Bosne i Hercegovine su: inovacije i digitalizacija, otvaranje i razvoj preduzeća te finansijski sistem i javne finansije.

Realizacija ovih ciljeva u neposrednoj je vezi sa Strategijom reforme upravljanja javnim finansijama Federacije Bosne i Hercegovine 2021.-2025. godine, Programom rada Vlade Federacije Bosne i Hercegovine za period 2023.-2026. godine³, Programom ekonomskih reformi Federacije Bosne i Hercegovine za period 2024.-2026. godine⁴, Strategijom zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine 2023.-2030. godine⁵, Strategijom upravljanja dugom u Federaciji Bosne i Hercegovine 2023. - 2025.⁶ godine; te drugim sektorskim strategijama koje podupiru implementaciju postavljenih ciljeva.

Programom ekonomskih reformi Federacije Bosne i Hercegovine za period 2024.-2026. godine, planiran je set strukturnih reformi koje trebaju odgovoriti na globalne izazove

¹ European Commission; Commission Staff Working Document; Brussels, 12.10.2022.

² 256. sjednica Vlade Federacije BiH; 18.02.2021.

³ 10. sjednica Vlade Federacije BiH; 02.08.2023.

⁴ 70. sjednica Vlade Federacije BiH; 28.03.2024.

⁵ „Službene novine Federacije BiH“, br. 94/23; Objava 06.12.2023.

⁶ 20. sjednica Vlade Federacije BiH; 15.11.2023.

i ubrzati integraciju Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Strukturne reforme podrazumijevaju promjenu organizacije privrede tj. institucionalnog i regulatornog okvira poslovanja. Njihova osnovna svrha jeste osnaživanje privrede i ostvarivanje uravnoteženog potencijalnog rasta. U Programu ekonomskih reformi Federacije Bosne i Hercegovine za period 2024.-2026. godine definisane su strukturne reforme koje se odnose na sljedeće tri oblasti:

- konkurentnost,
- otpornost i održivost,
- ljudski kapital i socijalne politike.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je, u prethodnoj godini donijela i Strategiju zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine 2023.-2030. godine i ista je harmonizirana sa Strategijom razvoja Federacije Federacije Bosne i Hercegovine 2021.-2027. godine. Strategijom zapošljavanja data je detaljna dijagnostika tržišta rada gdje su niske stope zaposlenosti, kao i visoke stope nezaposlenosti identifikovane kao glavni ekonomski i društveni izazovi u zemlji. Opći cilj Strategije zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine 2023.-2030. godine je promovisati mogućnost dostojanstvenog rada, a vizija ovog cilja je inkluzivno tržište koje svima daje priliku da realizuju svoj potencijal i povećaju životni standard. U Strategiji zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine 2023.-2030. godine fokus je na razvijanju sistema za praćenje i predviđanje potreba za vještinama na tržištu rada, kako bi se olakšalo usklađivanje sistema obrazovanja sa potrebama na tržištu rada.

II.2. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Zeničko-dobojskog kantona

Skupština Zeničko-dobojskog kantona je na svojoj 30. sjednici, dana 09.02.2021. godine usvojila Strategiju razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021.-2027. godine.

Ova strategija predstavlja multidimenzionalni proces transformacije u ekonomskom, društvenom, okolišnom, prostornom i institucionalnom smislu, s ciljem poboljšanja kvaliteta života građana. Uključeni su svi ključni akteri razvoja, uključujući javni sektor, privatni sektor, civilno društvo i lokalnu zajednicu. Strategija služi kao integrirani multisektorski dokument za Zeničko-dobojski kanton, koji utvrđuje javne politike i usmjerava razvoj cijelog područja.

Strategija je osnova za usklađivanje i izradu strategija razvoja jedinica lokalne samouprave u Kantonu. Također, služi kao polazni dokument za izradu sektorskih strategija, planova razvoja, budžeta i godišnjih programa rada Vlade Zeničko-dobojskog kantona.

Definisana su tri strateška cilja:

- 1) Osigurati resursno efikasan i održiv ekonomski razvoj uz jačanje konkurentnosti i razvoj preduzetništva;
- 2) Unaprijediti kvalitet života i osigurati jednake prilike za sve građane kroz stvaranje održivog i pravednog društvenog okruženja;
- 3) Poboljšati trenutno stanje okoliša, povećati energijsku efikasnost i unaprijediti javnu infrastrukturu.

S ciljem realizacije zacrtanih strateških ciljeva, za svaki cilj definisan je set prioriteta. Prioriteti u osiguranju održivog ekonomskog razvoja su:

- Povećati konkurentnost industrijskih sektora sa potencijalom za rast i izvoz, kroz inovacije, transfer tehnologija i digitalizaciju,
- Poticati razvoj ruralnih područja uz jačanje poljoprivrede i šumarstva,
- Razviti turističku ponudu, infrastrukturu i preduzetništvo za održivi turizam,
- Unaprijediti poslovni ambijent i preduzetničku infrastrukturu za pametni rast i zapošljavanje.

Rb	Naziv
1. Strateški cilj	Osigurati resursno efikasan i održiv ekonomski razvoj uz jačanje konkurentnosti i razvoj preduzetništva
1.1. Prioritet	Povećati konkurentnost industrijskih sektora sa potencijalom za rast i izvoz, kroz inovacije, transfer tehnologija i digitalizaciju
1.1.1. Mjera	Jačanje prerađivačke industrije uz uvođenje novih tehnologija i međunarodnih standarda
1.1.2. Mjera	Razvoj sektora informacionih tehnologija i digitalizacije
1.1.3. Mjera	Podrška transferu i razvoju tehnologija i inovacija kroz naučno-istraživački sektor
1.1.4. Mjera	Modernizacija, organizacijska, tehničko-tehnološka i upravljačka reorganizacija u djelatnosti ruda i kamena
1.1.5. Mjera	Razvoj novih energetskih postrojenja iz obnovljivih izvora energije za energetsku tranziciju
1.2. Prioritet	Poticati razvoj ruralnih područja uz jačanje poljoprivrede i šumarstva
1.2.1. Mjera	Unapređenje kvaliteta i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambene proizvodnje uz jačanje kapaciteta za veći stepen finalizacije, izvoza i održivosti poljoprivrednih proizvođača
1.2.2. Mjera	Podrška unapređenju poljoprivredne infrastrukture i zaštite poljoprivrednog zemljišta
1.2.3. Mjera	Intenziviranje modernizacije poljoprivredne proizvodnje i jačanja kapaciteta uz naučno-stručne usluge i edukaciju
1.2.4. Mjera	Unapređenje kapaciteta u šumskom privrednom društvu i zaštita šuma
1.2.5. Mjera	Razvoj ruralne infrastrukture i dostupnosti usluga
1.3. Prioritet	Razviti turističku ponudu, infrastrukturu i preduzetništvo za održivi turizam
1.3.1. Mjera	Povećanje kvaliteta turističke ponude i valorizacije turističkih resursa
1.3.2. Mjera	Unapređenje turističke infrastrukture i revitalizacija kulturno-historijskih objekata i turističkih destinacija
1.3.3. Mjera	Promocija turističke ponude i potencijala uz integraciju u regionalne turističke proizvode
1.4. Prioritet	Unaprijediti poslovni ambijent i preduzetničku infrastrukturu za pametni rast i zapošljavanje
1.4.1. Mjera	Unapređenje poslovnog okruženja i podrške poslovanju
1.4.2. Mjera	Razvoj preduzetničke infrastrukture i usluga za podršku privrednicima
1.4.3. Mjera	Podrška zapošljavanju i samozapošljavanju

Prioriteti u unaprjeđenju kvalitete života su:

- Unaprjeđenje usluga u sektoru obrazovanja, uz usklađivanje sa potrebama tržišta rada,
- Obogaćivanje aktivnosti i infrastrukture za sport i kulturu,
- Pružanje stručnih i dostupnih usluga u zdravstvu i socijalnoj zaštiti,
- Efikasan i transparentan rad javnih institucija.

Rb	NAZIV
2. Strateški cilj	Unaprijediti kvalitet života i osigurati jednake prilike za sve građane kroz stvaranje održivog i pravednog društvenog okruženja
2.1. Prioritet	Unapređenje usluga u sektoru obrazovanja, uz usklađivanje sa potrebama tržišta rada
2.1.1. Mjera	Unaprijediti usklađenost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada
2.1.2. Mjera	Povećanje nivoa zaposlenosti, sa posebnim fokusom na povećanje mogućnosti zapošljavanja ranjivih skupina na tržištu rada ZDK
2.1.3. Mjera	Modernizacija obrazovnog sistema za kvalitetno i fleksibilno održavanje nastave u redovnim i kriznim situacijama
2.2. Prioritet	Obogaćivanje aktivnosti i infrastrukture za sport i kulturu
2.2.1. Mjera	Podrška razvoju sportskih aktivnosti i infrastrukture
2.2.2. Mjera	Podrška razvoju kulturnih aktivnosti i infrastrukture

2.3. Prioritet	Pružanje stručnih i dostupnih usluga u zdravstvu i socijalnoj zaštiti
2.3.1. Mjera	Razvijanje promotivnih i preventivnih aktivnosti zdravstvenog sektora
2.3.2. Mjera	Unapređenje kvaliteta i načina pružanja usluga
2.3.3. Mjera	Jačanje i bolje korištenje ljudskih potencijala u zdravstvu
2.3.4. Mjera	Osiguranje primjerenog stepena dostupnosti zdravstvenih usluga
2.3.5. Mjera	Osiguranje distinktivne prepoznatljivosti zdravstvenog sektora ZDK
2.3.6. Mjera	Smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost
2.3.7. Mjera	Jačanje kapaciteta ustanova socijalne zaštite
2.3.8. Mjera	Jačanje vaninstitucionalne brige i zbrinjavanja
2.4. Prioritet	Efikasan i transparentan rad javnih institucija
2.4.1. Mjera	Reforma javne uprave
2.4.2. Mjera	Efikasnija borba protiv organizovanog kriminala i korupcije
2.4.3. Mjera	Poboljšanje nivoa sigurnosti građana ZDK
2.4.4. Mjera	Kontrola sigurnosne situacije i poboljšanje rada na migrantskoj krizi

Prioriteti u poboljšanju stanja okoliša i javne infrastrukture, su:

- Povećanje energijske efikasnosti,
- Usklađivanje razvoja energetskog i industrijskog sektora u smjeru energetske tranzicije, smanjenja emisija i prema načelima zaštite okoliša,
- Osigurati održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i unaprijediti kvalitet medija okoliša,
- Poticanje održivog i okolišno prihvatljivog prostornog planiranja.

Rb	NAZIV
3. Strateški cilj	Poboljšati trenutno stanje okoliša, povećati energijsku efikasnost i unaprijediti javnu infrastrukturu
3.1. Prioritet	Povećanje energijske efikasnosti
3.1.1. Mjera	Provođenje programa mjera za povećanje energijske efikasnosti javnih i privrednih objekata
3.1.2. Mjera	Promovisanje principa energijske efikasnosti
3.2. Prioritet	Usklađivanje razvoja energetskog i industrijskog sektora u smjeru energetske tranzicije, smanjenja emisija i prema načelima zaštite okoliša
3.2.1. Mjera	Poboljšanje okolinskog aspekta iskorištenja energetskih potencijala u javnom sektoru
3.2.2. Mjera	Poboljšanje okolinskog aspekta iskorištenja energetskih potencijala u javnoprivatnom i privatnom sektoru
3.3. Prioritet	Osigurati održivi sistem upravljanja prirodnim resursima i unaprijediti kvalitet medija okoliša
3.3.1. Mjera	Poboljšanje očuvanja i efikasnog upravljanja prirodnim resursima
3.3.2. Mjera	Uspostava i unapređenje informacionog sistema kvalitete komponenti okoliša
3.4. Prioritet	Poticanje održivog i okolišno prihvatljivog prostornog planiranja
3.4.1. Mjera	Razvoj putne infrastrukture regionalnog i lokalnog karaktera
3.4.2. Mjera	Razvoj komunalne infrastrukture (vodovod, kanalizacija, toplifikacija, gasne instalacije, javna rasvjeta, primarni tretman i krajnje zbrinjavanje otpada (komunalni i specifični tokovi) i sl.)
3.4.3. Mjera	Zaustavljanje nelegalne gradnje i legalizacija postojećih objekata
3.4.4. Mjera	Zaštita i sanacija okolišnih komponenti

Prema Strategiji razvoja Zeničko-dobojskog kantona, najveći iznos finansijskih sredstava predviđen je za provođenje Strateškog cilja 1, što čini 48,52% ukupnih sredstava. Strateški cilj 2 ima alociranih 15,60% sredstava, dok Strateški cilj 3 ima 35,88%. Ukupna vrijednost planiranih strateških projekata iznosi oko 514,44 miliona KM. Od tog iznosa 43,76% će biti finansirano iz budžetskih sredstava, dok će 56,24% biti finansirano iz drugih izvora finansiranja.

Da bi se ostvarili navedeni ciljevi, ključno je osigurati izvore finansiranja za njihovo provođenje. U tu svrhu, veza između strateških ciljeva i budžetskih programa je izražena. Strateškim planom se definišu smjernice djelovanja ministarstava i kantonalnih uprava, dok se budžetom utvrđuju programi, aktivnosti i projekti te osiguravaju sredstva potrebna za provođenje. Stoga, Strategija služi kao polazna osnova za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike za period od 2025.-2027. godine.

III – MAKROEKONOMSKE PRETPOSTAVKE I PROGNOZE U SREDNJOROČNOM PERIODU

III.1. Osnovni pokazatelji Federacije Bosne i Hercegovine i Zeničko-dobojskog kantona

Područje Zeničko-dobojskog kantona se prostire na ukupno 3344 km², čine ga tri grada: Zenica, Zavidovići i Visoko, te 9 općina: Olovo, Vareš, Breza, Kakanj, Žepče, Maglaj, Tešanj, Usora i Doboj Jug, a što čini 12,8% ukupne teritorije Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno 6,39% ukupne teritorije Bosne i Hercegovine.

Prema posjednjim objavljenim podacima Federalnog zavoda za statistiku, Zeničko-dobojski kanton broji 352.114 stanovnika⁷, što je 16,33% u odnosu na ukupan broj stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine.

Tabela 1. Osnovni indikatori za Federaciju Bosne i Hercegovine i Zeničko-dobojski kanton

Indikatori	Federacija Bosne i Hercegovine		Zeničko-dobojski kanton	
	2021	2022	2021	2022
Stanovništvo (proc.sred.god)	2.168.602	2.156.846	354.285	352.114
Indeks starenja stanovništva	122	127	109	113
Stopa prirodnog priraštaja u %	-5,6	-3,1	-5,1	-2,0
Stopa ukupnog fertiliteta u %	32,3	33,0	38,2	37,8
Stopa registrovane zaposlenosti u %	35,0	36	33,0	33,5
Stopa registrovane aktivnosti u %	55,8	55,5	55,7	55,0
Radno sposobno stanovništvo (15-64)	1.499.495	1.486.833	245.423	242.860
Prosječan broj zaposlenih osoba	525.397	535.665	82.178	82.740
Prosječan broj nezaposlenih osoba	311.679	289.912	54.543	50.936
Prosječan broj nezaposlenih mladih	41.055	33.736	7.063	5.680
Stopa registrovane nezaposlenosti u %	37,2	35,1	39,9	38,1
Prosječna neto plaća u KM	996	1.114	858	962
Indeks industrijske proizvodnje	109,8	101,2	102,0	97,3
Broj penzionera	429.545	434.167	62.399	62.134
Prosječna penzija u KM	428	483	453	516
Broj poslovnih subjekata	117.160	120.307	14.976	15.466
Izvoz robe - u 000 KM	9.571.099	12.106.706	2.003.527	2.302.754
Uvoz robe - u 000 KM	15.131.784	20.395.216	1.880.078	2.592.033
Trgovinski bilans u 000 KM (deficit)	-5.560.685	-8.288.510	123.449	-289.279
Pokrivenosti uvoza izvozom u %	63,3	59,4	106,6	88,8
Porezi na dohotke fizičkih lica u mil. KM	530	637	65	80
Porezi na dohotke P/C	245	296	185	227

U sljedećoj tabeli dati su pokazatelji razvijenosti kantona i Federacije Bosne i Hercegovine, na osnovu kojih su kantoni rangirani (nivo razvijenosti) u odnosu na indeks razvijenosti. Za izradu indeksa razvijenosti kantona i jedinica lokalne samouprave u

⁷ Federacija BiH u brojkama, 2023.godina

Federaciji koriste se sljedeći indikatori: prihodi od poreza na dohodak po stanovniku (X1); stopa zaposlenosti (X2); kretanje stanovništva (X3); udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu (X4); i stopa obrazovanja radne snage (X5). Zeničko-dobojski kanton je rangiran je na 5. mjesto, od ukupno 10 kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Tabela 2. Nivo razvijenosti Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima za 2022. godinu

Kantoni	Rang	Rast / pad*	Indeks 2022	Prihod od poreza na dohodak po stanovniku 2022	Stepen zaposlenosti 2022	Kretanje stanovništva 2013-2022	Učešće starog stanovništva 2022	Stepen obrazovanja radne snage 2022
Kanton Sarajevo	1	0	2,02	2,95	2,33	1,83	0,87	1,61
Zapadnohercegovački	2	0	1,09	0,76	0,83	1,03	0,89	1,94
Bosansko-podrinjski	3	0	1,05	1,53	1,87	0,13	0,28	1,10
Hercegovačko-neretvanski	4	0	1,02	1,16	1,16	0,77	0,57	1,29
Zeničko-dobojski	5	0	0,84	0,59	0,90	0,89	1,25	0,72
Tuzlanski	6	0	0,83	0,67	0,89	0,97	1,00	0,72
Srednjobosanski	7	0	0,64	0,21	0,57	0,85	1,24	0,59
Unsko-sanski	8	0	0,38	0,06	0,00	0,76	1,43	0,00
Posavski	9	0	0,29	0,13	0,11	0,00	0,69	0,68
Kanton 10	10	0	0,27	0,00	0,05	0,09	0,00	1,24

Porezi na dohodak

Prema podacima Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine, u 2022. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine, ukupni porezi na dohotke fizičkih lica iznosili su 637.387.444 KM, što je u više za 20,2% u odnosu na prethodnu godinu. Najviše uplaćenih poreza je po osnovu dohotka od nesamostalne djelatnosti u iznosu od 434,5 mil. KM, zatim po osnovu dohotka od iznajmljivanja imovine 96,5 mil. KM, te od dohotka od samostalne djelatnosti 44,0 mil. KM.

Gledano po kantonima najviši porezi na dohotke fizičkih lica u 2022. godini ostvareni su u Kantonu Sarajevo u iznosu od 228,3 mil. KM, Tuzlanskom u iznosu od 103,2 mil. KM i Zeničko-dobojskom u iznosu od 80,0 mil. KM, dok su najniži porezi na dohotke fizičkih lica ostvareni Posavskom kantonu u iznosu od 5,9 mil. KM.

Najviši porezi na dohotke fizičkih lica/PC u 2022. godini ostvareni su u Kantonu Sarajevo u iznosu od 544 KM, Bosansko-podrinjskom 354 KM i Hercegovačko-neretvanskom u iznosu od 305 KM, a najniži u Kantonu 10 u iznosu od 149 KM po glavi stanovnika.

Tabela 3. Porezi na dohotke fizičkih lica po kantonima u Federaciji BiH za 2022. godinu

Kanton	Stanovništvo (prisutno)	Prihodi u KM	Prihodi/PC u KM (po glavi stan.)
Unsko - sanski	262.277	41.000.000	157
Posavski	40.018	5.900.000	150
Tuzlanski	431.938	103.200.000	239
Zeničko - dobojski	352.114	80.000.000	227
Bosansko - podrinjski	22.011	7.800.000	354
Srednjobosanski	245.633	44.000.000	177
Hercegovačko - neretvanski	213.127	64.900.000	305
Zapadno -	92.390	23.000.000	251

hercegovački			
Kanton Sarajevo	419.543	228.300.000	544
Kanton 10	77.795	12.000.000	149
Federacija BiH	2.156.846	610.100.000	283

Porezi na dohotke fizičkih lica po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika) u Zeničko-dobojskom kantonu iznose 227 KM, odnosno 80% prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine.

Registar poslovnih subjekata

Ukupan broj poslovnih subjekata⁸ u Federaciji Bosne i Hercegovine na kraju 2022. godine iznosio je 120.307, što je više za 2.293 ili 2,7% u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosio je 55,8.

Broj pravnih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine na kraju 2022. godine iznosio je 65.658, što je više za 1.792 ili 2,6% u odnosu na prethodnu godinu. U izvještajnoj godini najviše registrovanih pravnih lica po djelatnostima bilo je u trgovini na veliko i malo 22,7%, u ostalim uslužnim djelatnostima 20,3% i u prerađivačkoj industriji 10,3%, a najmanje u vađenju ruda i kamena 0,4%.

Broj fizičkih osoba - obrtnika na kraju 2022. godine iznosio je 54.649 što je više za 501 ili 2,7% u odnosu na prethodnu godinu. U izvještajnoj godini najviše registrovanih fizičkih lica po djelatnostima bilo je u trgovini na veliko i malo 21,6%, djelatnosti pružanja smještaja (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) 18,0% i u prerađivačkoj industriji 13,2%.

Gledano po kantonima Federacije Bosne i Hercegovine, najveći ukupan broj poslovnih subjekata na kraju 2022. godine registrovan je u Kantonu Sarajevo sa učešćem od 29,1%, Tuzlanskom kantonu 17,8% i Zeničko-dobojskom 12,9%, dok je najmanje učešće registrovano u Bosansko-podrinjskom kantonu sa svega 0,9% u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Povećanje ukupnog broja poslovnih subjekata zabilježeno je u skoro svim kantonima Federacije Bosne i Hercegovine u 2022. godini, a najveće povećanje zabilježeno je u Kantonu Sarajevo i Kantonu 10 za 3,7%, Zapadnohercegovačkom kantonu za 3,6% i Zeničko-dobojskom kantonu za 3,3%, dok je jedino smanjenje zabilježeno u Bosansko-podrinjskom za 0,4%, u odnosu na prethodnu godinu.

Gledano po kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine, najveći broj pravnih lica na kraju 2022. godine registrovan je u Kantonu Sarajevo sa učešćem od 33,2%, Tuzlanskom kantonu 15,5% i Hercegovačko-neretvanskom 12,0%, dok je najmanje učešće u Bosansko-podrinjskom kantonu sa 0,9%, u odnosu na ukupan broj pravnih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Najveći broj fizičkih lica - obrtnika na kraju 2022. godine registrovan je u Kantonu Sarajevo sa učešćem od 24,3%, Tuzlanskom kantonu 20,6% i Zeničko-dobojskom kantonu 15,6%, dok je najmanje učešće registrovano u Bosansko-podrinjskom kantonu sa 0,9%, u odnosu na ukupan broj fizičkih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Ukupan broj poslovnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu na kraju 2022. godine iznosio je 15.466 ili 12,9% ukupnog broja poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine. Broj poslovnih subjekata u Zeničko-dobojskom kantonu veći je za 490 ili 3,3% u odnosu na 2021. godinu. Na kraju 2022. godine broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika iznosio je 43,9.

Broj pravnih lica u Zeničko-dobojskom kantonu na kraju 2022. godine iznosio je 6.960 i u odnosu na prethodnu godinu veći je za 152 ili 2,2%.

⁸ Registar poslovnih subjekata obuhvata pravna i fizička lica registrovana na teritoriji Federacije BiH.

Broj pravnih lica u Zeničko-dobojskom kantonu učestvuje u ukupnom broju registrovanih pravnih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine sa 10,6%. U izvještajnoj godini najviše registrovanih pravnih lica gledano po djelatnostima bilo je u trgovini na veliko 21,4%, u ostalim uslužnim djelatnostima 17,7% i u prerađivačkoj industriji 14,9%.

Broj fizičkih lica-obrtnika u Zeničko-dobojskom kantonu na kraju 2022. godine iznosio je 8.506 i u odnosu na prethodnu godinu veći je za 338 ili 4,1%. Broj registrovanih fizičkih lica-obrtnika u Zeničko-dobojskom kantonu učestvuje u ukupnom broju registrovanih fizičkih lica-obrtnika u Federaciji Bosne i Hercegovine sa 15,6%.

U posmatranoj godini najviše registrovanih fizičkih lica gledano po djelatnostima bilo je u djelatnostima pružanja smještaja (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) 13,3%, trgovini na veliko i malo 23,0% i poljoprivredi, šumarstvu i ribolovu 12,9%.

Industrijska proizvodnja

Prema statističkim podacima u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini, došlo je do blagog rasta ukupne industrijske proizvodnje za 1,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Prema područjima Klasifikacije djelatnosti Bosne i Hercegovine 2010 (KD BiH 2010), industrijska proizvodnja, kalendarski prilagođena, u prerađivačkoj industriji veća je za 4,7%, dok je u proizvodnji i snabdijevanju električnom energijom i plinom manja za 11,7%, kao i u vađenju ruda i kamena za 8,2%.

Struktura industrijske proizvodnje se neznatno promijenila u odnosu na 2021. godinu, tako da i dalje najveće učešće ima prerađivačka industrija (75,7%), proizvodnja električne energije (16,5%) i rudarstvo (7,8%).

Gledano po kantonima Federacije Bosne i Hercegovine u 2022. godini najveći rast industrijske proizvodnje zabilježio je Posavski kanton (4,4%), Srednjobosanski (4,3%) i Zapadno-hercegovački (3,4%), dok je najveći pad zabilježio Hercegovačko-neretvanski kanton (11,4%), Kanton 10 (7,2%) i Kanton Sarajevo (4,0%).

U Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini ostvaren je pad fizičkog obima industrijske proizvodnje za 2,7%. Prema glavnim industrijskim grupacijama, područjima i oblastima, najveći pad zabilježila je energija, a prema područjima i oblastima KD-a, najveće učešće u padu fizičkog obima industrijske proizvodnje imalo je područje vađenja ruda i kamena.

Izvoz, uvoz i trgovinska bilansa

Obim robne razmjene Federacije Bosne i Hercegovine sa inostranstvom u 2022. godini, povećao se i na uvoznoj i na izvoznoj strani. U Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini ostvaren je izvoz u ukupnom iznosu od 12.107 mil. KM, što je za 26,5% više u odnosu na izvoz u prethodnoj godini. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine, izvoz se prosječno godišnje povećavao za 11,2%.

U Federaciji Bosne i Hercegovine je u 2022. godini ostvaren uvoz u ukupnom iznosu od 20.395 mil. KM, što je za 34,8% više u odnosu na prethodnu godinu. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine uvoz se prosječno godišnje povećavao za 11,4%.

Trgovinski deficit Federacije Bosne i Hercegovine u 2022. godini ostvaren je u iznosu od 8.289 mil. KM i bilježi povećanje za 49,1% u odnosu na vanjskotrgovinski deficit prethodne godine.

Pokrivenost uvoza izvozom u Federacije Bosne i Hercegovine u 2022. godini iznosila je 59,4% i manja je za 4,4 p.p. u odnosu na prethodnu godinu.

Učešće izvoza Federacije Bosne i Hercegovine u ukupnom izvozu Bosne i Hercegovine u 2022. godini iznosi 67,4%, što je više za 0,3 p.p., dok je učešće u ukupnom

uvozu 71,2% što je više za 1,2 p.p. u odnosu na prethodnu godinu.

Najveći trgovinski partneri iz EU 27 u 2022. godini su bile Njemačka (16,6% ukupnog izvoza i 11% ukupnog uvoza), Hrvatska (14,4% ukupnog izvoza i 11,4% ukupnog uvoza), Srbija (11,5% ukupnog izvoza), te Italija (11,5% ukupnog uvoza).

Vanjskotrgovinska razmjena posmatrana po kantonima Federacije Bosne i Hercegovine u 2022. godine pokazuje da je najveće učešće u izvozu Federacije Bosne i Hercegovine imao Tuzlanski kanton sa 22,6%, Zeničko-dobojski sa 19,0% i Kanton Sarajevo sa 16,4%, dok je najmanje učešće imao Kanton 10 sa 1,0%.

Povećanje izvoza zabilježeno je u skoro svim kantonima Federacije Bosne i Hercegovine u 2022. godini, a najviše u Hercegovačko-neretvanskom kantonu za 48,8%, Zapadno-hercegovačkom za 40,9% i Unsko-sanskom za 35,4%, dok je jedino smanjenje izvoza zabilježeno u Kantonu 10 za 7,1%, u odnosu na prethodnu godinu.

Najveće učešće u uvozu Federacije Bosne i Hercegovine u 2022. godini i dalje imaju Kanton Sarajevo sa 34,4%, Tuzlanski kanton sa 15,0% i Zeničko-dobojski kanton sa 12,7%, dok najmanje učešće ima Kanton 10 sa svega 0,6%.

Povećanje uvoza zabilježeno je u svim kantonima Federacije Bosne i Hercegovine, najviše u Posavskom za 92,3%, Hercegovačko-neretvanskom kantonu za 46,1% i Zeničko-dobojskom kantonu za 37,9%, dok je najmanje povećanje uvoza zabilježeno u Kantonu 10 za 13,5%, u odnosu na prethodnu godinu.

Deficit je zabilježen u većini kantona Federacije Bosne i Hercegovine u 2022. godini, osim u Bosansko-podrinjskom, Unsko-sanskom i Kantonu 10 koji bilježe suficit nekoliko godina za redom.

Ove godine Zeničko-dobojski kanton bilježi najveće povećanje trgovinskog deficita, s obzirom da je prošle godine bilježio suficit u iznosu od 123 mil. KM. Povećanje deficita zabilježeno je u svim ostalim kantonima, a najviše u Posavskom kantonu za 167,7%, Kantonu Sarajevo za 45,5% i Hercegovačko-neretvanskom kantonu za 40,9%, u odnosu na prethodnu godinu.

Izvoz ostvaren u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini iznosio je 2.302 mil. KM ili 19,0% ukupnog izvoza Federacije Bosne i Hercegovine. Izvoz ostvaren u 2022. godini je za 14,9% veći u odnosu na 2021. godinu.

Uvoz ostvaren u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini iznosio je 2.592 mil. KM ili 12,7% ukupnog uvoza Federacije Bosne i Hercegovine. Uvoz ostvaren u 2022. godini je za 37,9% veći u odnosu na 2021. godinu.

Trgovinski bilans u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini zabilježio je deficit u iznosu od 289 mil. KM, i bilježi povećanje od 412 miliona u odnosu na prethodnu godinu. Procenat pokrivenosti uvoza izvozom iznosio je 88,8% i veći je za 17,7 p.p. u odnosu na 2021. godinu.

Zaposlenost

Tržište rada u Federaciji Bosne i Hercegovine karakterizira niska stopa aktivnosti radne snage i visoka stopa nezaposlenosti. Prema Anketi o radnoj snazi (ARS), u 2022. godini, stopa zaposlenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosila je 39,6%, što je za 1,8 procentnih poena (p.p.) više u odnosu na prethodnu godinu. Stopa zaposlenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine je značajno niža u odnosu na evropski prosjek koji je u EU 27 u 2022. godini iznosio 69,8%.

Zaposlenost u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini bilježi blagi rast, prosječan broj zaposlenih je iznosio 535.665 osoba i veći je za 10.268 ili 2,0%. U periodu 2018.-2022. godine broj zaposlenih osoba je imao prosječnu stopu rasta 0,8%.

Od prosječnog broja zaposlenih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022.

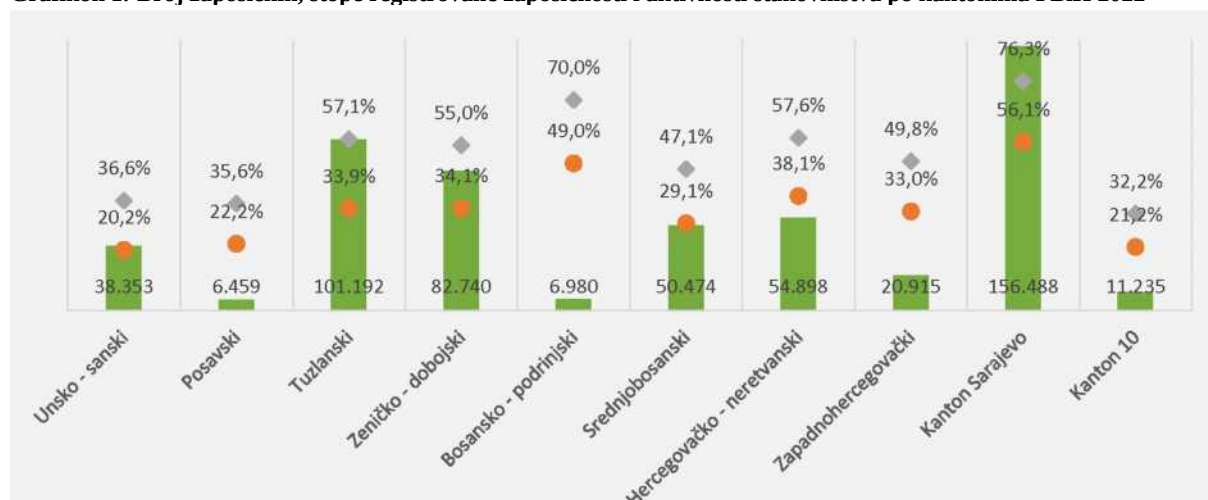
godini, 232.281 ili 43,4% čine zaposlene žene, što je više za 1,1 p.p u odnosu na prethodnu godinu. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine, broj zaposlenih žena se prosječno godišnje povećavao za 1,9%.

Posmatrano po strukturi zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godine, najveće učešće imali su zaposleni u prerađivačkoj industriji 19,9%, u trgovini 18,2% i u javnoj upravi 9,0%, dok je najmanje učešće zaposlenih i dalje u poslovanju nekretninama 0,5%, snabdijevanju vodom i upravljanju otpadom 1,6% i djelatnostima proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom i plinom 1,6%. Najviše zaposlenih žena, u odnosu na ukupnu zaposlenost u Federaciji Bosne i Hercegovine, bilo je zaposleno u oblasti trgovine 9,2%, prerađivačkoj industriji 7,1% i u obrazovanju 5,8%.

Najveće povećanje broja zaposlenih u odnosu na prethodnu godinu zabilježeno je u djelatnostima informacija i komunikacija za 9,1%, hotelijerstvu i ugostiteljstvu 6,1% i stručnim i naučno tehničkim djelatnostima 5,8%, dok je najveći pad broja zaposlenih zabilježen u djelatnostima poslovanja nekretninama za 8,1%, vađenju ruda i kamena za 6,2% i u građevinarstvu za 2,6%.

U 2022. godini najveći broj zaposlenih lica registrovan je u Sarajevskom (156.488 ili 29,2%), Tuzlanskom (101.192 ili 18,9%) i Zeničko-dobojskom kantonu (82.740 ili 15,4%), dok je najmanji broj zaposlenih zabilježen u Posavskom kantonu sa svega 6.459 ili 1,2%, u odnosu na ukupan broj zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine. Najviše zaposlenih žena je zabilježeno u Sarajevskom kantonu 13,7%, Tuzlanskom 7,5% i Zeničko- dobojskom 6,5%, dok je najniži udio zaposlenih žena u Posavskom 0,5%.

Grafikon 1. Broj zaposlenih, stope registrovane zaposlenosti i aktivnosti stanovništva po kantonima FBiH 2022

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2022; Obrada podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja

Povećanje broja zaposlenih u odnosu na prethodnu godinu zabilježeno je u svim kantonima, a najviše u Hercegovačko-neretvanskom kantonu za 4,2%, Posavskom i Kantonu Sarajevo za 2,6%, dok je najmanje povećanje zaposlenih zabilježeno u Zeničko-dobojskom kantonu za svega 0,7%.

Najviša registrovana stopa zaposlenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini zabilježena je u Sarajevskom kantonu u iznosu od 56,1%, Bosansko-podrinjskom 49,0% i Hercegovačno-neretvanskom 38,1%, dok je najniža stopa zaposlenosti zabilježena u Unsko- sanskom kantonu 20,2%.

Stopa zaposlenosti u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini iznosila je 34,1%, što je za 0,6 p.p više u odnosu na prethodnu godinu, ali ispod stope registrovane zaposlenosti Federacije Bosne i Hercegovine za posmatranu godinu koja je iznosila 36,0%.

Stopa aktivnosti⁹ u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini iznosila je 55,0%, što je za 0,7 p.p. manje u odnosu na prethodnu godinu i manja je od registrovane stope aktivnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine za posmatranu godinu koja je iznosila 55,5%.

Broj radno sposobnog stanovništva (15-64), prema procjenama Federalnog zavoda za statistiku, u Zeničko-dobojskom kantonu sredinom 2022. godine, iznosio je 242.860 i u odnosu na prethodnu godinu manji je za 2.563 ili 1,0%. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine, broj radno sposobnog stanovništva se prosječno godišnje smanjivao za 1,1%.

Prosječan broj zaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini iznosio je 82.740 ili 15,4% od ukupnog broja zaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine. Od tog broja, 34.567 ili 41,8% je zaposlenih žena. Broj zaposlenih osoba se povećao za 562 ili 0,7% u odnosu na 2021. godinu. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine, broj zaposlenih osoba se prosječno godišnje povećavao za 0,01%. Broj zaposlenih žena u 2022. godini se povećao za 1.085 ili 3,2% u odnosu na prethodnu godinu.

Najveće povećanje broja zaposlenih po djelatnostima, zabilježeno je u poljoprivredi, šumarstvu i ribolovu za 94 ili 4,59% i u administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima za 55 ili 5,0%, dok je najveće smanjenje broja zaposlenih zabilježeno u djelatnostima vađenja ruda i kamena za 359 ili 8,7% i poslovanju nekretninama za 23 ili 7,74%, u odnosu na 2021. godinu.

Nezaposlenost

Prema Anketi o radnoj snazi, stopa nezaposlenosti u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini iznosila je 17,2%, što je za 1,7 p.p. manje u odnosu na prethodnu godinu. Posmatrano prema spolu skoro dva puta više je aktivnih muškaraca u odnosu na broj aktivnih žena.

Registrovana nezaposlenost u Federaciji Bosne i Hercegovine, u 2022. godini bilježi blagi pad broja nezaposlenih osoba. Prosječan broj nezaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini iznosio je 289.912, što je manje za 21.767 osoba ili 7,0% u odnosu na prethodnu godinu. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine broj nezaposlenih osoba se prosječno godišnje smanjivao za 3,6%.

Od prosječnog broja nezaposlenih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine, u 2022. godini 170.871 ili 43,4% čine nezaposlene žene, gdje je taj udio ostao nepromijenjen u odnosu na prethodnu godinu. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine broj nezaposlenih žena se prosječno godišnje smanjivao za 2,6%.

Posmatrano po kvalifikacijama, od prosječnog broja nezaposlenih registrovanih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini 199.751 (68,9%) su osobe sa određenim nivoom stručne spreme, a 90.162 (31,1%) su osobe bez stručne spreme.

Među nezaposlenim licima u Federaciji Bosne i Hercegovine, u 2022. godini najviše je KV (91.358 ili 31,5%) i NKV (85.553 ili 29,5%) osoba, a najmanje je nezaposlenih osoba sa NSS (344 ili 0,1%) i VKV stručnom spremom (754 ili 0,3%).

Najveći prosječan mjesečni broj nezaposlenih osoba registrovan je u Tuzlanskom kantonu (68.973 ili 23,8%), Kantonu Sarajevo (56.352 ili 19,4%) i u Zeničko-dobojskom kantonu (50.936 ili 17,6%), dok je najmanji broj nezaposlenih osoba registrovan u Bosansko-podrinjskom kantonu (3.006 ili 1,0%), od ukupnog broja nezaposlenih u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Smanjenje broja nezaposlenih osoba registrovano je u svim kantonima Federacije Bosne i Hercegovine u 2022. godini, a najveće smanjenje zabilježeno je u Unsko-sanskom kantonu za 9,2%, Bosansko-podrinjskom za 8,8% i Hercegovačko-neretvanskom kantonu za

⁹ Učešće radne snage (zaposleni + nezaposleni) ili aktivnog stanovništva u radno sposobnom stanovništvu (15-64)

8,0%, dok je najmanje smanjenje zabilježeno u Zapadnohercegovačkom kantonu za 3,6%, u odnosu na prethodnu godinu.

Prosječan broj nezaposlenih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godine iznosio je 50.936 ili 17,6% od ukupnog broja nezaposlenih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine. Od tog broja, 30.638 ili 60,2% je nezaposlenih žena. Broj nezaposlenih osoba se smanjio za 3.607 ili 6,6% u odnosu na 2021. godinu.

U posmatranom periodu 2018.-2022. godine broj nezaposlenih osoba se prosječno godišnje smanjivao za 3,8%. Broj nezaposlenih žena u 2022. godine manji je za 1.793 ili 5,5% u odnosu na prethodnu godinu.

Stopa nezaposlenosti u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini, prema zvanično registrovanom broju nezaposlenih u odnosu na radnu snagu, iznosila je 38,1%, što je manje za 1,8 p.p u odnosu na prethodnu godinu, ali značajno iznad stope registrovane nezaposlenosti Federacije Bosne i Hercegovine za posmatranu godinu koja je iznosila 35,1%.

Posmatrano po kvalifikacijama, od prosječnog broja nezaposlenih registrovanih osoba u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini 34.553 (67,8%) su osobe sa nekim nivoom stručne spreme, dok su 16.383 (32,2%) osobe bez stručne spreme. Među nezaposlenim osobama u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini najviše je KV (18.658 ili 36,6%), a najmanje nezaposlenih osoba sa NSS (86 ili 0,02%). Među nezaposlenim ženama u Zeničko-dobojskom kantonu najviše nezaposlenih žena je sa NKV kvalifikacijama 30,5%, a najmanje nezaposlenih žena sa VKV kvalifikacijama 0,1%.

Smanjenje nezaposlenosti prema stepenu stručnog obrazovanja u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini, zabilježeno je najviše kod osoba sa VKV kvalifikacijama za 16,1% i kod osoba sa VSS kvalifikacijama za 13,1%.

Plaće

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom radniku u 2022. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine ostvarena je u iznosu od 1.114 KM, što je za 11,8% više u odnosu na prethodnu godinu. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je donijela odluku da se najniža plaća za period od 1. januara do 31. decembra 2022. godine utvrđuje u neto iznosu od 543 KM. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine, neto plaća se prosječno godišnje povećavala za 5,8%.

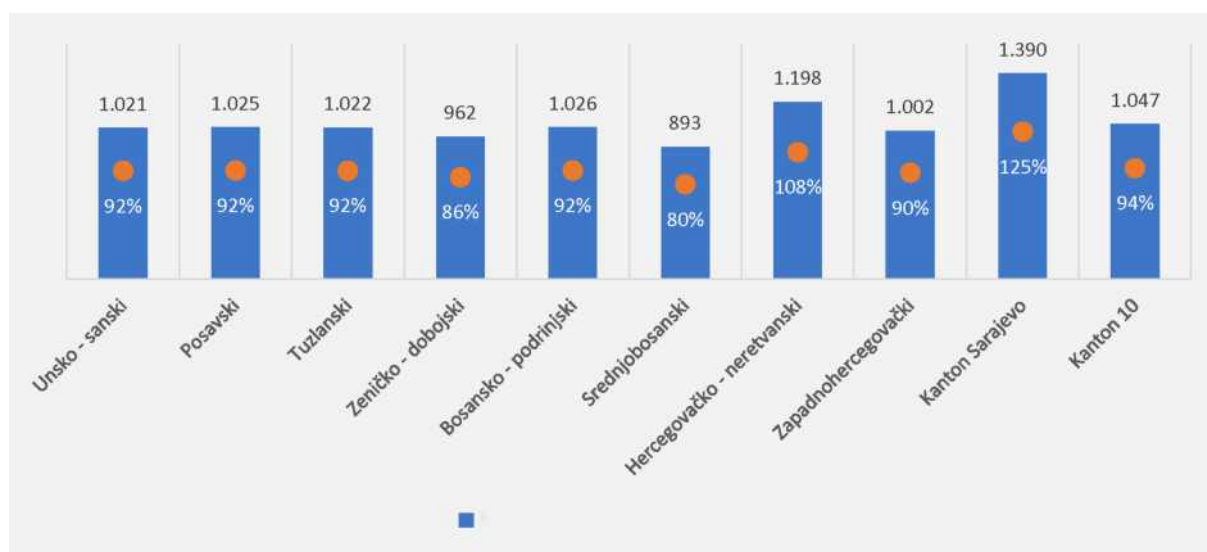
Bruto plaća u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini iznosila je 1.724 KM i viša je za 11,7% u odnosu na prethodnu godinu.

Najviša prosječna isplaćena neto plaća u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2022. godini zabilježena je proizvodnji i snabdijevanju električnom energijom i plinom u prosječnom iznosu od 1.830 KM, zatim u finansijskim djelatnostima 1.769 KM i u području informacija i komunikacija u prosječnom iznosu od 1.628 KM, dok je najniža plaća zabilježena u djelatnostima pružanja smještaja i pripreme hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) u prosječnom iznosu od 671 KM.

Najveće prosječno povećanje neto plaće zabilježeno je u djelatnostima administrativnih i pomoćnih uslužnih djelatnosti za 32,9%, u hotelijerstvu i ugostiteljstvu za 22,0% i u poslovanju nekretninama za 20,9% %, dok je najmanje povećanje neto plaće zabilježeno u finansijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja za 3,5%, u odnosu na prethodnu godinu.

Najviša prosječna neto plaća u 2022. godini ostvarena je u Kantonu Sarajevo u iznosu od 1.390 KM, Hercegovačno-neretvanskom kantonu 1.198 KM i Kantonu 10 1.047 KM, dok je najniža prosječna plaća zabilježena u Srednjobosanskom kantonu u iznosu od 893 KM.

Grafikon 2. Prosječne ostvarene neto plaće po kantonima FBiH 2022

Prosječna isplaćena neto plaća u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini iznosila je 962 KM, što je više za 12,1% u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 86,4% prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine, neto plaća se prosječno godišnje povećavala za 6,0%.

Bruto plaća u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godine iznosila je 1.475 KM i viša je za 12,1% u odnosu na prethodnu godinu.

Posmatrano po djelatnostima, najviša prosječna isplaćena neto plaća u Zeničko-dobojskom kantonu u 2022. godini zabilježena je u djelatnostima proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom u iznosu od 1.729 KM, finansijskim djelatnostima i djelatnostima osiguranja u iznosu od 1.400 KM, te u djelatnostima informacija i komunikacija u iznosu od 1.446 KM, dok je najniža neto plaća zabilježena u hotelijerstvu i ugostiteljstvu u iznosu od 590 KM i u administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima u iznosu od 703 KM.

Najveće prosječno povećanje neto plaće zabilježeno je u djelatnostima umjetnosti, zabave i rekreacije za 33,7%, djelatnostima informacija i komunikacija za 32,8% i u hotelijerstvu i ugostiteljstvu za 27,2%.

Penzije

Ukupan broj penzionera u Federaciji Bosne i Hercegovine na kraju decembra 2022. godine iznosio je 434.167, što je za 4.622 ili 1,1% više u odnosu na prethodnu godinu. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine, broj penzionera se prosječno godišnje povećavao za 1,7%. U izvještajnoj godini starija populacija (65+) čini oko 17,1% ukupnog stanovništva Federacije Bosne i Hercegovine, dok penzioneri čine 20,1% ukupnog stanovništva u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Broj zaposlenih na jednog penzionera u Federaciji Bosne i Hercegovine na kraju 2022. godine iznosi 1,2 i ostao je nepromijenjen u odnosu na prethodnu godinu.

Prosječna isplaćena penzija u Federaciji Bosne i Hercegovine na kraju 2022. godine iznosila je 483,00 KM, što je za 12,9% više u odnosu na prethodnu godinu. Najniža isplaćena penzija iznosila je 445,60 KM, a zajamčena 531,90 KM. Najviša isplaćena penzija na kraju decembra 2022. godine iznosila je 2.174,50 KM. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine penzija se prosječno godišnje povećavala za 4,9%.

U izvještajnoj godini broj korisnika starosne penzije se povećao za 7.502 ili 3,0% više

u odnosu na 2021. godinu, dok se broj korisnika invalidske smanjio za 2.411 ili 3,9%.

Gledano po kantonima Federacije Bosne i Hercegovine, na kraju 2022. godine najveći broj penzionera zabilježen je u Sarajevskom kantonu sa učešćem od 20,0%, Tuzlanskom sa 16,6% i Zeničko-dobojskom sa 14,3%, dok je najniži u Posavskom kantonu sa učešćem od 0,9%, u ukupnom broju penzionera u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Broj penzionera se povećao u većini kantona Federacije Bosne i Hercegovine, osim u Zeničko-dobojskom, Kantonu Sarajevo i Tuzlanskom kantonu, gdje je zabilježeno smanjenje broja penzionera u odnosu na prethodnu godinu. Najveće povećanje broja penzionera zabilježeno je u Kantonu 10 za 2,7%, Posavskom za 2,6% i Unsko-sanskom za 1,7%, u odnosu na 2021. godinu.

Najviša prosječna isplaćena penzija na kraju 2022. godini ostvarena je u Kantonu Sarajevo u iznosu od 609 KM, Hercegovačko-neretvanskom kantonu 549 KM i Tuzlanskom kantonu 522 KM, dok je najniža penzija zabilježena u Unsko-sanskom kantonu u iznosu od 470 KM.

Broj penzionera u Zeničko-dobojskom kantonu na kraju decembra 2022. godine iznosio je 62.134 ili 14,3% ukupnog broja penzionera u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Broj penzionera u Zeničko-dobojskom kantonu se smanjio za 265 ili 0,4% u odnosu na prethodnu godinu. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine broj penzionera se prosječno godišnje smanjivao za 0,3%.

Broj zaposlenih na jednog penzionera u Zeničko-dobojskom kantonu na kraju 2022. godine iznosi 1,3 i povećao se u odnosu na prethodnu godinu za 1,1%.

Prosječna isplaćena penzija u Zeničko-dobojskom kantonu na kraju 2022. godine iznosila je 516 KM što je više za 14,1% u odnosu na prethodnu godinu. Prosječna penzija u Zeničko-dobojskom kantonu čini 106,9% prosjeka Federacije Bosne i Hercegovine. U posmatranom periodu 2018.-2022. godine, isplaćena penzija se prosječno godišnje povećavala za 5,6%.

Broj korisnika starosne penzije u Zeničko-dobojskom kantonu na kraju 2022. godine iznosio je 36.214 i povećao se za 1,0%, dok je broj invalidskih penzija iznosio 11.297 i manji je za 4,0%, kao i broj porodičnih penzija koji je iznosio 18.299 i manji je za 1,2% u odnosu na prethodnu godinu.

III.2. Pretpostavke društvenog i privrednog razvoja

Globalna ekonomska aktivnost u 2023. godini rasla je umjerenim tempom, potaknuta snažnom ličnom potrošnjom i otpornim tržištima rada. Očekuje se neznatno smanjenje globalnog ekonomskog rasta u tekućoj godini na 3,4% u odnosu na procijenjeni rast od 3,5% iz prethodne godine.¹⁰ U srednjoročnom periodu projicirano je usporavanje globalnog rasta na 3,2% (u 2025. i 2026. godini). Unatoč povećanom geopolitičkom riziku vezanom za razbuktavanje sukoba na Bliskom istoku i napade pobunjenih Huta na brodove u Crvenom moru, cijene nafte na globalnom tržištu relativno su stabilne. Očekuje se da će globalno tržište nafte ostati uravnoteženo uglavnom kao rezultat slabe potražnje za naftom u razvijenim ekonomijama, te velike ponude iz Sjedinjenih Američkih Država kao i globalnog viška ponude ovog energenta. Budući da kretanje cijena nafte i drugih energenata znatno utječe na privredne izgleda, a posebno na inflaciju, sasvim je realno očekivati daljnje usporavanje inflacije na globalnom nivou. U eurozoni u prethodnoj godini privreda je uglavnom stagnirala sa procijenjenim rastom od 0,5%. Očekuje se da će godišnji prosječni rast realnog BDP-a u ovom području iznositi 0,6 % u 2024. godini, te da će se potom povećati i iznositi 1,5 % u 2025. i 1,6 % u 2026. godini.¹¹

¹⁰ Projekcije globalnog rasta ne obuhvataju europodručje.

¹¹ European Central Bank; ECB staff macroeconomic projections for the euro area, March 2024 www.ecb.europa.eu

Prema prvim procjenama Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine¹², Bosna i Hercegovina je u 2023. godini ostvarila realni BDP prema rashodnom pristupu u visini od 38,3 mlrd. KM, a što predstavlja godišnji rast od 1,6%. Analiza rashodnih kategorija BDP-a Bosne i Hercegovine za 2023. Godinu, ukazuje da je uporište ekonomskog rasta Bosne i Hercegovine predstavljala državna potrošnja od 1,7% i bruto investicije od 1,2%. Ukupan obim vanjskotrgovinske razmjene bilježi pad (ukupan izvoz pao je za 3,2%, a uvoz za 2,4%). Ovakav vanjskotrgovinski bilans rezultat je nepovoljnih geopolitičkih zbivanja, loše pozicije naših najznačajnijih trgovinskih partnera, te posljedično tome i smanjenja inostrane potražnje. Osim što ne doprinosi rastu, učinci na budžet nisu pozitivni jer padom uvoza smanjuju se carinski i poreski prihodi, te su i efekti na budžet loši.

U skladu sa globalnim trendovima kretanja inflacije, inflacija u Bosni i Hercegovini je znatno usporila u godini u odnosu na prethodnu. U januaru mjesecu 2023. godine ukupan indeks potrošačkih cijena iznosio je 14,1% u odnosu na prethodnu godinu, a u posljednjem mjesecu iste godine 2,2%. Prosječna godišnja inflacija u 2023. godini iznosila je 6,3%, a najviši prosječni godišnji indeksi potrošačkih cijena zabilježeni su u sljedećim odjeljcima:

- hrana i bezalkoholna pića 10,9%;
- namještaj, kućanski uređaji i redovno održavanje kuće 9,4%;
- restorani i hoteli 8,1%;
- stanovanje, voda, električna energija, plin i drugi energenti 7,8%.

Pad je zabilježen u sljedećim odjeljcima: odjeća i obuća 6% i prijevoz 3,5%.¹³ U 2024. godini, nastavljen je trend usporavanja inflacije potrošačkih cijena.

Prema posljednjim raspoloživim podacima, procijenjena vrijednost BDP- a Federacije Bosne i Hercegovine iznosi 23,4 mlrd. KM, a što predstavlja realni rast od 1,8% u odnosu na prethodnu godinu. Prema područjima djelatnosti KD BiH 2010, najznačajniji realni rast bruto dodane vrijednosti na godišnjem nivou primjetan je u područjima djelatnosti: informacije i komunikacije 8,6% i području finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja od 7,8%. Najveći pad na godišnjem nivou zabilježen je u području djelatnosti prerađivačke industrije od 3,3%, te područjima djelatnosti: vađenje ruda i kamena; proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija, i području snabdijevanja vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša od 2,9%.¹⁴

Globalna ekonomska aktivnost u 2023. godini pokazala se otpornijom no što se prvobitno očekivalo, posebno u prvom dijelu godine. Međutim, usljed složene geopolitičke situacije i novih ekonomskih izazova, znakovi usporavanja globalne ekonomske aktivnosti postali su izraženiji u drugom dijelu godine. Također, slabljenje inflatornih pritisaka brže od očekivanog obilježilo je globalnu ekonomiju u 2023. godini. Globalni rast u 2023. godini procijenjen je na 3,1%, sa projekcijama 3,1% i 3,2% u i 2025. godini¹⁵.

Usljed energetskog cjenovnog šoka iz prethodne godine, naš najznačajniji vanjskotrgovinski partner (Njemačka), pretrpjela je značajan pad industrijske proizvodnje i zabilježila pad ukupne ekonomske aktivnosti u 2023. godini od 0,3%. Restriktivna monetarna politika Evropske središnje banke (ESB) kao i slaba globalna tražnja neki su od faktora usporavanja rasta ekonomija u eurozoni i Evropskoj uniji. Cijene energenata na međunarodnom tržištu u 2023. godini bile su uglavnom stabilne, izuzimajući kratkoročne varijacije zbog novonastalog sukoba na Bliskom istoku. Kao posljedica popuštanja efekata energetskih šokova i uskih grla u snabdijevanju očekuje se daljnje usporavanje globalne inflacije. Prema izvještaju Svjetske banke, procijenjena vrijednost realnog rasta BDP-a u

¹² BHAS: Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, kvartalni podaci, od 30.03.2023. (prema lančano povezanim vrijednostima u cijenama 2015.)

¹³ BHAS; Tematski bilten br.9.; Indeks potrošački cijena u BiH 2023. g.; Sarajevo 2024.

¹⁴ FZS; Tromjesečni BDP, IV tromjesečje 2023. g., Broj: 10.3.4.; Sarajevo, 29.03.2024.

¹⁵ World Economic Outlook; January 2024.

Bosni i Hercegovini u 2023. godini iznosi 1,9%, dok su projekcije za tekuću i narednu godinu znatno optimističnije.

Tabela 4. Makroekonomski pokazatelji u BiH od 2024. - 2027. godine

Indikator	2024.	2025.	2026.	2027.
Realni rast BDP-a %	2,2	2,8	3	3,1
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	2,2	2	1,9	1,8
Realni rast uvoza u %	3,9	4,6	6,7	5,3
Realni rast izvoza u %	5,2	7,1	8,9	7,5

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP), mart 2024. godine

Projekcije indikatora za naredni srednjoročni period sačinjene su na osnovu projekcija Direkcije za ekonomsko planiranje pri Vijeću ministara BiH iz marta 2024. godine i projekcija relevantnih međunarodnih institucija (MMF-a i Svjetske banke iz aprila, Europske komisije iz februara 2024. godine).

Tabela 5. BDP u BiH od 2022. - 2027. godine

Indikator	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
Nominalni BDP u mil. KM	29.462	31.809	33.356	35.079	36.908	38.817
Nominalni rast %	16,8	7,9	4,9	5,1	5,2	5,2
Realni BDP u mil. KM	26.275	30.003	32.497	34.334	36.124	38.057
Realni rast %	4,1	1,8	2,2	2,9	3	3,1

Snažni inflatorni pritisci koji su obilježili 2022. godinu, kao i loša ekonomska pozicija naših najznačajnijih vanjskotrgovinskih partnera uticali su na značajan pad inostrane potražnje, što je rezultiralo slabim trgovinskim prilikama i smanjenjem izvoza. U skladu sa kretanjem realne ekonomske aktivnosti u okruženju, u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2023. godini zabilježen je skroman rast realnog BDP-a od 1,8%. Ovakva kontrakcija ekonomske aktivnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine, posljedica je oštrog pada industrijske proizvodnje koji je iznosio 4,1% za period I-XII u odnosu na isti period prethodne godine¹⁶, te negativnih stopa rasta izvoza i uvoza, kao i još uvijek prisutne inflacije. Analiza glavnih komponenti BDP-a u Federaciji Bosne i Hercegovine (prema proizvodnom pristupu), ukazuje da je rast realne ekonomske aktivnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine, iako skroman, posljedica rasta uslužnih djelatnosti, dok su proizvodne zabilježile pad ili niske stope rasta. Padom se posebno ističe oblast „prerađivačka industrija“, najvećim dijelom kao rezultat slabe inostrane potražnje najznačajnijih grana prerađivačke industrije. Daljnje kretanje BDP-a Federacije Bosne i Hercegovine najviše će ovisiti kretanju industrije i vanjske trgovine, a čije kretanje je opet uslovljeno domaćom i ino potražnjom, ekonomskom aktivnošću naših trgovinskih partnera, inflacijom i geopolitičkom situacijom.

Prosječna godišnja inflacija u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2023. godini iznosila je 5,1%. Rast općeg nivoa cijena u Federaciji Bosne i Hercegovine usporen je dijelom kao posljedica znatnog pada cijena prijevoza od 5,1% na godišnjem nivou, a na što su uticale cijene sirove nafte na svjetskom tržištu. Izuzev kratkoročnih šokova izazvanih novonastalim sukobima na Bliskom istoku, cijene nafte tipa Brent ostale su uglavnom stabilne. Prema projekcijama ECB, inflacija bi u narednom srednjoročnom periodu u

¹⁶ Ibid 14.

eurozoni i Evropskoj uniji trebala značajno usporiti i to najviše zbog energetske komponente. Niže cijene energenata utjecale bi na smanjenje proizvodnih troškova, te bi u konačnici dovele i do stabilizacije potrošačkih cijena. U skladu sa evropskim trendovima kretanja potrošačkih cijena, kao i trendovima u susjedstvu, u Bosne i Hercegovine i Federaciji Bosne i Hercegovine za period 2023.-2027. godine očekivano je daljnje usporavanje inflacije potrošačkih cijena.

Uspostavljanje ponovne ravnoteže na tržištu roba i usluga nakon pandemije, u uslovima kompleksne geopolitičke situacije u Europi, odrazilo se na slabu dinamiku vanjskotrgovinske razmjene. Naime, usporavanje ekonomske aktivnosti glavnih vanjskotrgovinskih partnera Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine, uticalo je na slabljenje izvozne potražnje za bosanskohercegovačkim proizvodima na međunarodnom tržištu. Pored toga, i sporiji ekonomski rast u zemlji, te samim tim i niži nivo domaće potražnje uticao je na pad uvoza u odnosu na prethodnu godinu. U Federaciji Bosne i Hercegovine izvoz je pao za 7,8% u periodu I-XII 2023. godine u odnosu na isti period prethodne godine, a uvoz za 3,2%. Daljnje kretanje privredne aktivnosti u zemlji kao i u okruženju, te usaglašavanje zakonske regulative u oblasti zelene energije u Bosne i Hercegovine sa važećim propisima zemalja Evropske unije, predstavljat će glavnu odrednicu kretanja vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini i u Federaciji Bosne i Hercegovine u narednom srednjoročnom periodu. Uz povećanje izvozne tražnje, te proširenje proizvodne baze i podizanja konkurentnosti bosanskohercegovačkih proizvoda, moguće je očekivati povećanje izvoza u srednjoročnom periodu. Sa druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji te time i domaće tražnje, trebalo bi uticati na rast uvoza u Bosnu i Hercegovinu i Federaciju Bosne i Hercegovine. Vrlo bitno je naglasiti i izazove koji se odnose na vanjskotrgovinsku razmjenu u narednom periodu, a uključuju uvođenje CBAM - a (engl. Carbon Border Adjustment Mechanism), uvozne takse na pojedine proizvode iz zemalja koje nemaju odgovarajuće klimatske politike.¹⁷ Stoga, ukoliko se preduzmu odgovarajuće aktivnosti s ciljem postizanja niskougljičnog emisijskog razvoja i dekarbonizacije, očekivano je jačanje konkurentne pozicije bosanskohercegovačkih proizvoda na tržištu Evropske unije u srednjoročnom periodu. U protivnom, sasvim je izgledno da će zbog utjecaja primjene CBAM-a, proizvodi (u čijoj proizvodnji se ne koriste obnovljivi izvori energije) iz Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine biti cjenovno nekonkurentni na tržištu Europske unije.

Imajući u vidu navedeno, u Federaciji Bosne i Hercegovine u tekućoj 2024. godini očekuje se skroman rast realne ekonomske aktivnosti od 2,2%, a za period 2025.-2027. godine prosječna stopa realnog rasta procjenjuje se na 3%.

III.3. Rizici ostvarenja pretpostavki

Rizici po projekcije rasta u srednjoročnom periodu 2025.-2027. godine vrlo su naglašeni i u najvećoj mjeri pod uticajem su vanjskih faktora, a odnose se uglavnom na globalna geopolitička zbivanja.

Kao važne izvore geopolitičkog rizika značajno je navesti rat u Ukrajini, novonastali sukob na Bliskom istoku te rastuće napetosti na Crvenom moru i Hormuškom zaljevu. Geopolitičke napetosti mogle bi dovesti do rasta cijena energenata i drugih sirovina. Daljnja eskalacija navedenih sukoba uticala bi na jačanje inflatornih pritisaka, te slabljenje globalnog ekonomskog rasta, a što bi imalo negativan odraz na vanjsku trgovinu, industriju i u

¹⁷ Uvođenjem Mehanizma za prekogranično prilagođavanje ugljika CBAM uvodi se uvozna taksa na pojedine proizvode iz zemalja koje nisu dio EU ETS i u kojima emisije ugljičnih plinova nisu adekvatno oporezovane. Na taj način EU štiti svoju privredu od nelojalne konkurencije i izjednačava uvjete trgovanja. Mehanizam je uveden 01.10.2023. godine i u prelaznom periodu biti će do 31.12.2025., nakon čega će biti u potpunosti uveden.

konačnici na projekcije ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine 2023. - 2027. godine.

Nadalje, nepovoljni vremenski uslovi dodatni su faktor koji bi mogao potaknuti neočekivani porast cijena hrane. Također, viša i dugotrajnija inflacija u zemljama glavnim trgovinskim partnerima Bosne i Hercegovine, mogla bi ishoditi višom inflacijom potrošačkih cijena od očekivane.

Također, značajno je naglasiti i rizik vezano za uvođenje CBAM regulative. Konkretno za Bosnu i Hercegovinu, primjena CBAM-a značila bi dodatno oporezivanje robe prilikom izvoza u Evropsku uniju. Ukoliko se u Bosni i Hercegovini ne postigne zadovoljavajući stepen niskougljičnog razvoja i dekarbonizacije, bosanskohercegovački proizvodi na europskom tržištu neće biti cjenovno konkurentni, a negativni efekti vanjskotrgovinske razmjene na projicirani rast zasigurno neće izostati.

Pored toga, značajno je istaći i klimatske rizike. Naime, nepovoljne hidrološke prilike mogle bi se negativno odraziti na ukupnu proizvodnju električne energije te slijedom toga i na fizički obim ukupne industrijske proizvodnje, a time i na projicirani rast. Neophodno je napomenuti i spor intenzitet provođenja ekonomskih reformi u zemlji kao jedan od unutrašnjih rizika. Naime, srednjoročni rizik za projektovani rast mogla bi predstavljati i eventualna kašnjenja u reformskim procesima, koji imaju za cilj unapređenje poslovnog okruženja u zemlji.

Migracije stanovništva iz Bosne i Hercegovine, samim tim i iz Federacije Bosne i Hercegovine, dugogodišnji su problem i predstavljaju značajan srednjoročni rizik. Posebno je naglašen trend odlaska mlađe i obrazovanije populacije koji predstavljaju najznačajniji demografski segment. Ukoliko se ne prekine trend odlaska mladih, obrazovanih i kvalifikovanih kadrova iz zemlje, srednjoročno bi to rezultiralo smanjenjem produktivnosti i značajnim usporavanjem rasta.

IV. SREDNJOROČNA FISKALNA PROGNOZA

IV.1. Porezna politika i javni prihodi

Imajući u vidu da je domaća ekonomija pod direktnom izloženosti globalnih geopolitičkih rizika, uspješna fiskalna politika okosnica je nastavka ekonomskog rasta i u narednom srednjoročnom periodu.

Srednjoročno i dugoročno, Federacija Bosne i Hercegovine će biti suočena i sa savremenim izazovima poput demografskih promjena i ubrzane digitalizacije, koji snažno utječu na privredni razvoj i rast. Vodeći se time, porezna politika, kao jedna od najvažnijih instrumenata fiskalne politike, treba biti usmjerena na povećanje funkcionalnosti tržišta rada i konkurentnosti, istovremeno podižući efikasnost naplate javnih prihoda.

Uzimajući u obzir i specifičnost ustavnog uređenja, aktivnom saradnjom, svi nivoi vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine moraju biti usmjereni promociji održivog i inkluzivnog rasta, posebno se fokusirajući na nekoliko ključnih segmenata, datih u nastavku. Preporuka je da fokus porezne politike i dalje bude na smanjenju poreznog opterećenja rada, kao i smanjenju drugih fiskalnih i parafiskalnih nameta koji opterećuju privredu. Zadatak reforme postojećih propisa o obaveznim doprinosima i propisa o porezu na dohodak je smanjenje zbirne stopa obaveznih doprinosa na nivo koji će rasteretiti oblast rada, a neće ugroziti fiskalnu održivost i stabilnost, uz istovremeno proširenje porezne osnovice za izvore ličnog dohotka koji do sada nisu bili oporezivi.

U narednom periodu potrebno je uspostaviti jedinstven sistem oporezivanja imovine na cijeloj teritoriji Federaciji Bosne i Hercegovine, u cilju pojednostavljenja istog za obveznike, kao i olakšanja administriranja i kontrole od strane nadležnog poreznog organa.

Stavljajući fokus na istaknute savremene izazove, neophodna su ulaganja u digitalizaciju javne administracije, s posebnim akcentom na tehnološku inovaciju porezne administracije. Implementacijom reforme Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine u pravcu provedbe mjera administrativnog unaprjeđenja pružanja javnih usluga kroz fluidan protok informacija kroz IT sistem, efikasnije će se upravljati poreznim sistemom, poboljšati njegova transparentnost, efikasnost i pravednost. Tehnološkim unaprjeđenjem procesa stvoriti će se pretpostavke za bržu i lakšu dostupnost podataka potrebnih za analize, jačanje kontrolnih mehanizama i implementaciju efikasnih sankcija za porezne prekršaje. Iz perspektive poslovnih subjekata, digitalizacijom administracije smanjuju se vrijeme i troškovi poslovanja, podiže nivo produktivnosti i konkurentnosti kroz optimizaciju procesa. Dugoročno, tehnološko unapređenje rezultirati će uštedama administriranja i na strani obveznika i na strani porezne administracije, koje se mogu preusmjeriti za finansiranje drugih prioriteta u poslovnom procesu za javni sektor, odnosno finansiranje drugih budžetskih kategorija od značaja, kada je riječ o javnom sektoru. Nadalje, edukacijom svih poreznih obveznika može se poboljšati njihovo razumijevanje poreznog sistema, olakšati poštivanje poreznih propisa, te podići svijest o značaju plaćanja poreza za same obveznike.

Nastavlja se i provedba mjera podrške borbi protiv porezne evazije i utaje poreza, kao i neprekidno prilagođavanje globalnim reformama usmjerenim povećanju porezne transparentnosti i kvalitetnije i pravodobnije razmjene informacija. Krajnji cilj stručne procjene započete u 2023. godini od strane OECD-ovog Globalnog foruma o transparentnosti i razmjeni informacija u porezne svrhe „peer-review“, će omogućiti detaljan pregled nedostataka pravnog okvira kao institucionalnog djelovanja, što će biti okosnica daljih aktivnosti na ovom polju.

Aktivnosti na provođenju Akcijskog plana o smanjenju porezne osnovice i premještanja dobiti (BEPS akcijski plan), bit će u fokusu djelovanja u svrhu zaštite privrednog okruženja kroz sprječavanje dodjeljivanja statusa nekooperativne porezne jurisdikcije. Multilateralni instrument, čije se usvajanje očekuje u ovoj godini, imati će veći uticaj na porezni sistem Federacije Bosne i Hercegovine, te će zahtijevati temeljitu izmjenu propisa i strukture. Redovni godišnji „peer-review“ od strane OECD-ovog Inkluzivnog okvira za BEPS i OECD-ovog Globalnog foruma usmjeravat će Bosnu i Hercegovinu u izmjenama poreznog sistema, a što će u najvećoj mjeri imati uticaj na porezne oblike.

U svrhu jačanja fiskalne stabilnosti i odgovornosti, u narednom periodu nastavljaju se i aktivnosti unaprjeđenja koordinacije i odgovornosti između svih nivoa vlasti u pripremi projekcija javnih prihoda, uspostave što kvalitetnijeg sistema izvještavanja, prema OECD metodologiji, kao i analize pripadnosti i raspodjele javnih prihoda korisnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine shodno ustvanim nadležnostima.

Realizacija svih planiranih aktivnosti, kao i do sada, ovisit će prije svega od političke stabilnosti i institucionalne spremnosti nositelja aktivnosti, a usljed globalnih utjecaja kreatori fiskalne politike mogu biti stavljeni pred nove vanredne izazove, što će dovesti i do eventualnih promjena u dinamici realizacije.

IV.2. Kretanje prihoda u srednjoročnom periodu

Unatoč izazovima na međunarodnom nivou, kao što su slabljenje globalnog ekonomskog rasta, pojačanih inflatornih pritisaka i rasta kamatnih stopa, u 2023. godini ostvaren je ekonomski rast, koji prema podacima Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP), na nivou Bosne i Hercegovine iznosi 1,8%. Navedena ekonomska kretanja odrazila su se i na trendove naplate javnih prihoda.

Tako, ukupan nivo naplaćenih javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2023. godini iznosi 12.448 mil. KM i veći je za 11,5% ili za 1.218,7 mil. KM u odnosu na

naplatu iz 2022. godine. Potrebno je istaći da, navedeni iznos uključuje i tekući transfer od inostranih vlada i međunarodnih organizacija, koji se odnosi na finansijski paket podrške Evropske Unije u cilju ublažavanja negativnog socio-ekonomskog utjecaja energetske krize, u iznosu od 81,3 mil. KM.

Tabela 6. Konsolidirani pregled ostvarenja javnih prihoda u Federaciji BiH 2022.-2023. godina

VRSTA PRIHODA	IZVRŠENJE			
	2022.	2023.	% promjene	Razlika
I POREZNI PRIHODI	5.546.538.665	6.063.502.003	9,3	516.963.338
1. Prihodi od indirektnih poreza	4.296.507.979	4.598.188.458	7	301.680.480
1.1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	3.551.226.037	3.537.343.848	-0,4	-13.882.189
1.2. Prihodi od indirektnih poreza za servisiranje vanjskog duga	534.848.700	833.660.500	55,9	298.811.800
1.3. Prihodi od namjenske putarine za finansiranje autocesta i cesta	208.623.360	224.879.015	7,8	16.255.655
1.4. Ostali indirektni porezi (<i>naknadne uplate prema propisima koji više nisu u</i>	1.809.882	2.305.095	27,4	495.213
2. Prihodi od direktnih poreza	1.250.030.686	1.465.313.545	17,2	215.282.859
2.1. Porez na dobit	546.499.637	636.162.851	16,4	89.663.214
2.2. Porez na dohodak	566.078.474	684.448.543	20,9	118.370.069
2.3. Porez na imovinu	36.311.151	38.286.140	5,4	1.974.989
2.4. Porez na naslijeđe i poklon	5.323.868	6.256.506	17,5	932.637
2.5. Porez na promet nepokretnosti	93.916.704	95.918.508	2,1	2.001.803
2.6. Ostali direktni porezi (<i>naknadne uplate prema propisima koji više nisu u</i>	1.900.852	4.240.998	123,1	2.340.146
II DOPRINOSI	4.401.173.649	5.043.394.860	14,6	642.221.211
1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko	2.459.112.618	2.819.425.258	14,7	360.312.640
2. Doprinosi za zdravstveno osiguranje	1.740.999.043	1.991.599.305	14,4	250.600.263
3. Doprinosi za osiguranje od	201.061.988	232.370.297	15,6	31.308.309
III NEPOREZNI PRIHODI	1.218.572.949	1.341.110.810	10,1	122.537.861
1. Takse	139.531.127	150.878.293	8,1	11.347.165
2. Naknade i članarine	544.787.908	632.551.620	16,1	87.763.712
3. Novčane kazne	51.320.379	61.545.964	19,9	10.225.585
4. Ostali neporezni prihodi	482.933.535	496.134.933	2,7	13.201.398
UKUPNO (I + II + III):	11.166.285.263	12.448.007.673	11,5	1.281.722.410

Prateći najnovije zvanične makroekonomske prognoze iz marta 2024. godine, preuzete od strane DEP-a, kao i pozitivne tekuće trendove naplate u prvom kvartalu 2023. godine, izvršeno je revidiranje projekcija prihoda za tekuću godinu i pripremljene su srednjoročne projekcije za period 2025.-2027. godina.

Projekcije se temelje na postojećim poreznim politikama, a obuhvataju javne prihode budžeta svih nivoa vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine, vanbudžetskih fondova, te javne prihode ostalih korisnika, koji ih naplaćuju. U projicirani okvir nisu uključena sredstva po osnovu primitaka.

Tabela 7. Konsolidirane projekcije ukupnog okvira javnih prihoda u Federaciji BiH za 2024. godinu i period 2025.-2027. godina

VRSTA PRIHODA	PROJEKCIJA			
	2024.	2025.	2026.	2027.
I POREZNI PRIHODI	6.514.036.017	6.907.370.196	7.267.108.179	7.646.149.234
1. Prihodi od indirektnih poreza	4.986.555.700	5.276.569.900	5.520.910.800	5.771.819.450
1.1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	3.830.339.099	4.265.294.539	4.625.425.713	4.933.366.158
1.2. Prihodi od indirektnih poreza za servisiranje vanjskog duga	914.301.901	762.616.961	639.392.687	574.502.092
1.3. Prihodi od namjenske putarine za finansiranje autocesta i cesta	240.914.700	247.658.400	255.092.400	262.951.200
1.4. Ostali indirektni porezi (<i>naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni</i>)	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
2. Prihodi od direktnih poreza	1.527.480.317	1.630.800.296	1.746.197.379	1.874.329.784
2.1. Porez na dobit	649.091.149	684.071.279	722.927.823	765.254.939
2.2. Porez na dohodak	738.703.473	802.464.558	874.012.648	954.360.986
2.3. Porez na imovinu	40.636.909	43.294.563	46.299.205	49.697.567
2.4. Porez na naslijeđe i poklon	7.008.696	7.579.203	8.196.151	8.863.317
2.5. Porez na promet nepokretnosti	90.040.091	91.390.692	92.761.553	94.152.976
2.6. Ostali direktni porezi (<i>naknadne uplate prema propisima koji više nisu u primjeni</i>)	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
II DOPRINOSI	5.417.335.276	5.841.035.361	6.303.591.945	6.808.444.713
1. Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje	3.049.966.078	3.311.795.400	3.598.870.898	3.913.545.963
2. Doprinosi za zdravstveno osiguranje	2.122.432.054	2.270.672.617	2.431.495.452	2.605.916.843
3. Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	244.937.144	258.567.344	273.225.596	288.981.907
III NEPOREZNI PRIHODI	1.511.489.012	1.610.720.933	1.727.149.083	1.860.915.522
1. Takse	158.993.311	168.583.662	179.353.891	191.335.097
2. Naknade i članarine	696.632.131	776.041.031	870.819.626	982.852.951
3. Novčane kazne	66.469.641	71.787.212	77.530.189	83.732.604
4. Ostali neporezni prihodi	589.393.929	594.309.028	599.445.377	602.994.869
UKUPNO (I + II + III):	13.442.860.306	14.359.126.490	15.297.849.207	16.315.509.470

Tako u 2024. godini, ukupno očekivano ukupno ostvarenje javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosi 13.442,9 mil. KM i u poređenju sa ostvarenjem iz prethodne godine pretpostavlja rast od 7,9% ili za 916,3 mil. KM. Prateći očekivani ekonomski rast na nivou Bosne i Hercegovine od prosječnih 2,9% na godišnjem nivou u periodu 2025.-2027. godina, pretpostavlja se da će prosječna godišnja stopa rasta naplate ukupnih javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine u navedenom srednjoročnom periodu iznositi 6,7%.

Indirektni porezi

Očekivana naplata prihoda od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje u 2024. godini iznosi 4.744,6 mil. KM, i u odnosu na 2023. godinu pretpostavlja rast za 8,5% ili za 373,6 mil. KM. Nakon odbitka planiranih sredstava namijenjenih otplati vanjskog duga u iznosu od 914,3 mil. KM, projekcija ukupnog raspoloživog dijela prihoda od indirektnih poreza za dalju raspodjelu korisnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno njihovu budžetsku potrošnju, iznosi 3.830,3 mil. KM i u odnosu na 2023. godinu veća je za 8,3% ili za približno 293 mil. KM.

Prateći plan ukupne naplate prihoda na Jedinstvenom računu, pretpostavljen od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), kao i projekciju kretanja koeficijenta učešća Federacije Bosne i

Hercegovine u međuentiteskoj raspodjeli, predviđa se da će u 2025. godini ukupno doznačena sredstva od indirektnih poreza za Federaciju Bosne i Hercegovine biti veća za 5,9%, dok očekivana prosječna godišnja stopa rasta u 2026. i 2027. godini iznosi 4,7%.

U periodu 2025.-2027. godina dospijeće obaveza na ime otplate vanjskog duga opada iz godine u godinu po sljedećim stopama (2025: -16,6%; 2026: -16,2% i 2027: -10,1%). Prateći isto, raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza, nakon odbitka sredstava namijenjenih otplati vanjskog duga, u 2025; 2026. i 2027. godini pretpostavlja rast po stopama 11,7%; 8,4% i 6,7% respektivno.

Plan prihoda Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2023. godinu po osnovu ovog poreza iznosi 284,7 miliona KM, dok je po novoj Revidiranoj projekciji dostavljenoj od strane Federalnog ministarstva finansija, projiciran prihod od indirektnih poreza u iznosu od 297,0 miliona KM.

U tri naredne fiskalne godine ovi iznosi su projicirani na 336,8 miliona KM u 2025. godini, 365,2 miliona KM u 2026. godini, te 389,5 miliona KM u 2027. godini.

U tabeli 8. dat je detaljan prikaz projekcije prihoda od indirektnih poreza Zeničko-dobojskog kantona i općina/gradova Kantona pojedinačno s Jedinštenog računa za 2024. godinu, te projekcije prihoda za period 2025.-2027. godina¹⁸.

Tabela 8. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele s Jedinštenog računa u KM

VRSTA PRIHODA	Plan	Projekcija		
	2024.	2025.	2026.	2027.
1.1. Kantonalni budžet	284.723.807	336.834.767	365.274.702	389.593.081
1.2. Općinski/gradski budžeti	52.028.046	57.936.108	62.827.823	67.010.624
1.2.1. Breza	1.957.663	2.179.966	2.364.027	2.521.414
1.2.2. Doboju Jug	516.023	574.620	623.137	664.623
1.2.3. Kakanj	5.605.303	6.241.815	6.768.829	7.219.468
1.2.4. Maglaj	3.386.403	3.770.947	4.089.339	4.361.589
1.2.5. Olovo	1.522.269	1.695.130	1.838.255	1.960.638
1.2.6. Tešanj	5.924.592	6.597.361	7.154.396	7.630.704
1.2.7. Usora	825.637	919.393	997.020	1.063.397
1.2.8. Vareš	1.228.780	1.368.315	1.483.846	1.582.634
1.2.9. Visoko	5.198.935	5.789.301	6.278.109	6.696.078
1.2.10. Zavidovići	5.437.595	6.055.063	6.566.310	7.003.466
1.2.11. Zenica	16.025.748	17.845.557	19.352.309	20.640.701
1.2.11. Žepče	4.399.098	4.898.640	5.312.246	5.665.912

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija

Porez na dobit

Prema projekcijama, prihodi od poreza na dobit pravnih lica u 2024. godini trebali bi iznositi 649,1 mil. KM sa očekivanim rastom od 2% ili za 12,9 mil. KM. Nižoj stopi rasta u odnosu na prethodni historijski trend, doprinijelo je isključivanje historijskih uplata poreza na dobit od strane JP Elektroprivreda BiH d.d. iz projekcione baze, kao i očekivanih akontativnih uplata tokom 2024. godine, obzirom da je navedeno društvo poslovnu 2023. godinu završilo sa gubitkom.

Prateći makroekonomske prognoze, projicirane stope rasta u periodu 2025.-2027. godina predviđaju prosječni godišnji rast prihoda od poreza na dobit po stopi od 5,6% (2025:

¹⁸Raspodjela prihoda za kantone i općine/gradove pojedinačno urađena je u skladu sa metodologijom propisanom Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 22/06, 43/08, 22/09, 35/14, 94/15 i 17/22). Alokacija pojedinačnih iznosa svakog korisnika za 2024. godinu i period 2025-2027. godina izvršena je u skladu sa koeficijentima raspodjele iz Uputstva o određivanju učešća kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ustanova za ceste u prihodima od indirektnih poreza i načinu raspoređivanja tih prihoda za 2024. godinu („Službene novine Federacije BiH”, broj: 77/23).

5,6%; 2026: 5,7% i 2027: 5,9%).

Očekivani prihodi od poreza na dobit Budžeta Zeničko-dobojskog kantona u 2025. godini iznose 87,3 miliona KM, 95,1 miliona KM u 2026. godini i 103,7 miliona KM u 2027. godini.

U sljedećoj tabeli navedene su revidirane projekcije za period 2025.-2027. godina za Zeničko-dobojski kanton.

Tabela 9. Prihodi od poreza na dobit u KM

VRSTA PRIHODA	Plan	Projekcija		
	2024.	2025.	2026.	2027.
Porez na dobit	74.447.363	87.384.989	95.193.780	103.716.730

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija

Porez na dohodak

Imajući u vidu da je u 2022. i 2023. godini rast prosječne plaće u velikoj mjeri bio vezan za usklađivanja sa inflatornim šokovima, što je na strani naplate prihoda od poreza na dohodak i prihoda od obaveznih socijalnih doprinosa rezultiralo dvocifrenim stopama rasta, projekcija navedenih kategorija za 2024. godinu, uzimajući u obzir očekivanu stabilizaciju inflacije, pretpostavlja skromniji rast. Tako, očekivani nivo naplate prihoda po osnovu poreza na dohodak u 2024. godini iznosi 738,7 mil. KM sa rastom od 7,% ili za 54,2 mil. KM u odnosu na ostvarenu naplatu u prethodnoj godini.

Prateći makroekonomske prognoze sa kojima je u korelaciji, očekivane stope rasta za 2025., 2026. i 2027. godinu iznose 8,6%; 8,9% i 9,2% respektivno.

Zakonom o pripadnosti javnih prihoda na području Zeničko-dobojskog kantona ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona" broj: 1/06, 2/06, 5/06, 7/09 i 12/13) svim općinama/gradovima Zeničko-dobojskog kantona je ustupljen dio uplaćenog prihoda od poreza na dohodak u iznosu od 34,46%, dok je općini Žepče ustupljen u iznosu od 44,46%.

Plan prihoda Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za 2024. godinu po osnovu ovog poreza iznosi 63,4 miliona KM, dok je po novoj Revidiranoj projekciji dostavljenoj od strane Federalnog ministarstva finansija, projiciran prihod od poreza na dohodak u iznosu od 65,4 milion KM.

U 2025. godini projiciran je ukupan iznos prihoda po osnovu poreza na dohodak od 71,6 miliona KM, 78,5 miliona KM u 2026. godini i 86,2 miliona KM u 2027. godini.

U sljedećoj tabeli navedene su projekcije za period 2025.-2027. godina za Zeničko-dobojski kanton i općine/grade Kantona¹⁹.

Tabela 10. Prihodi od poreza na dohodak u KM

Vrsta prihoda	Plan	Projekcija		
	2024.	2025.	2026.	2027.
1. Porez na dohodak	97.899.270	109.314.245	119.820.351	131.573.697
1.1. Kantonalni budžet	63.463.218	71.644.556	78.530.258	86.233.401
1.2. Općinski/gradski budžeti	34.436.052	37.669.689	41.290.093	45.340.296

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija

¹⁹ Projicirani iznosi za budžete jedinica lokalne samouprave iskazani na osnovu minimalnog udjela, propisanog Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14, 94/15 i 17/22). Kanton u skladu sa svojim propisima može vršiti raspodjelu većeg iznosa.

Ostali porezi

Ostali porezi obuhvataju sve ostale poreze koji se naplaćuju po kantonalnim propisima nakon implementacije Zakona o porezu na dohodak, a čine ih:

- Porez na plaću i radnu snagu (zaostale uplate poreza),
- Porez na imovinu,
- Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obaveze po osnovu poreza na promet dobara i usluga),
- Ostali porezi.

Neporezni prihodi

Neporezni prihodi kantona uključuju:

- Prihode od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihode od pozitivnih kursnih razlika (uključujući i vlastite prihode budžetskih korisnika),
- Naknade i takse i prihodi od pružanja javnih usluga,
- Novčane kazne (neporezne prirode).

Ukupni okvirno projicirani prihodi Zeničko-dobojskog kantona za period 2024. – 2026. godine

U tabeli 11. navedeni su prihodi planirani Budžetom Zeničko-dobojskog kantona za 2024. godinu („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj: 21/23), te revidirane projekcije prihoda za Budžet Zeničko-dobojskog kantona za period 2025.-2027. godine.

Tabela 11. Projicirani ukupni prihodi Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za period 2025.-2027. godine

	Prihodi	Ostvareno	Plan	Projekcija		
		2023	2024	2025	2026	2027
I	POREZI	405.097	422.728	495.959	539.096	549.645
1	Indirektni porezi sa Jedinstvenog računa	270.848	284.724	336.834	365.274	359.593
2	Porez na dohodak	59.337	63.463	71.644	78.530	86.233
3	Porez na dobit	72.411	74.447	87.384	95.193	103.716
4	Porezi građana	2.500	93	96	98	102
5	Ostali porezi	1	1	1	1	1
II	NAKNADE I TAKSE	7.025	6.246	6.421	6.614	6.819
1	Naknade i takse	7.025	6.246	6.421	6.614	6.819
III	NOVČANE KAZNE	7.594	6.503	6.685	6.886	7.099
1	Novčane kazne	7.594	6.503	6.685	6.886	7.099
2	Ostali prihodi	0	0	0	0	0
IV	OSTALI NEPORESKI PRIHODI	36.514	71.658	73.664	75.874	78.226
	Ostali neporeski prihodi	36.514	71.658	73.664	75.874	78.226
V	FINANSIRANJE I TRANSFERI	47.131	47.739	49.076	50.548	52.115
1	Transferi	47.131	47.739	49.076	50.548	52.115
2	Finansiranje i privatizacija, prodaja imovine					
VI	KAPITALNI PRIMICI	0	40.000	0	0	0
	UKUPNO (I+II+III+IV+V+VI)	503.361	594.874	631.805	679.018	693.904

U tabeli 12., osim za period 2025.-2027. godine, i za 2024. godinu navedene su Revidirane projekcije prihoda dostavljene od strane Federalnog ministarstva finansija.

Tabela 12. Projicirani ukupni prihodi Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za period 2024.-2027. godine

	Prihodi	Ostvareno	Revidirani plan	Projekcija		
		2023	2024	2025	2026	2027
I	POREZI	405.097	442.981	495.959	539.096	549.645
1	Indirektni porezi sa Jedinstvenog računa	270.848	297.050	336.834	365.274	359.593
2	Porez na dohodak	59.337	65.494	71.644	78.530	86.233
3	Porez na dobit	72.411	80.343	87.384	95.193	103.716
4	Porezi građana	2.500	93	96	98	102
5	Ostali porezi	1	1	1	1	1
II	NAKNADE I TAKSE	7.025	6.246	6.421	6.614	6.819
1	Naknade i takse	7.025	6.246	6.421	6.614	6.819
III	NOVČANE KAZNE	7.594	6.503	6.685	6.886	7.099
1	Novčane kazne	7.594	6.503	6.685	6.886	7.099
2	Ostali prihodi	0	0	0	0	0
IV	OSTALI NEPORESKI PRIHODI	36.514	71.658	73.664	75.874	78.226
	Ostali neporeski prihodi	36.514	71.658	73.664	75.874	78.226
V	FINANSIRANJE I TRANSFERI	47.131	47.739	49.076	50.548	52.115
1	Transferi	47.131	47.739	49.076	50.548	52.115
2	Finansiranje i privatizacija, prodaja imovine					
VI	KAPITALNI PRIMICI	0	40.000	0	0	0
	UKUPNO (I+II+III+IV+V+VI)	503.361	615.127	631.805	679.018	693.904

Prihodi od doprinosa

Vežući se također za makroekonomske pretpostavke tržišta rada, očekivani nivo naplate ukupnih obaveznih doprinosa u 2024. godini iznosi 5.417,3 mil. KM i veći je za 7,4% ili za 373,9 mil. KM u odnosu na 2023. godinu.

Očekivana prosječna godišnja stopa rasta u periodu 2025. - 2027. godina iznosi 7,9%.

Prihodi od doprinosa za zdravstveno osiguranje Zavoda zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog u 2024. godini se projiciraju u iznosu od 270,4 milijuna KM, u 2025. u iznosu od 288,3 milijuna KM, a u 2026. godini u iznosu od 307,6 milijuna KM a u 2027. godini u iznosu od 328,5 miliona KM.

Tabela 13. Prihodi Zavoda zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona u KM

Vrsta prihoda	Projekcije			
	2024.	2025.	2026.	2027.
Doprinosi za zdravstveno osiguranje	270.478.785	288.376.680	307.683.779	328.500.003

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija

Prihodi od doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog u 2024. godini se projiciraju u iznosu od 24,7 milijuna KM, u 2025. u iznosu od 26,7 milijuna KM, a u 2026. godini u iznosu od 28,9 milijuna KM a u 2027. godini u iznosu od 31,4 miliona KM.

Tabela 14: Prihodi Službe za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona u KM

Vrsta prihoda	Projekcije			
	2024.	2025.	2026.	2027.
Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti	24.752.232	26.755.861	28.997.363	31.434.865

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva finansija

Rizici ostvarenja projekcija prihoda

Srednjoročne projekcije javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine prate makroekonomska očekivanja u kretanju onih agregata sa kojim su u značajnoj korelaciji, a svaki drugačiji ishod može narušiti i nivo realizacije istih. Imajući u vidu na trenutno puno jači uticaj vanjskih rizika na krajnji ishod makroekonomskih prognoza, nego unutrašnjih, od izuzetnog je značaja spremnost domaćih aktera na donošenje brzih mjera prilagodbe i ublažavanja takvih uticaja. Daljna eskalacija krize u Ukrajini i Bliskom istoku u značajnoj mjeri može rezultirati većim inflatornim pritiscima od trenutno pretpostavljenih.

Projekcije poreznih prihoda i obaveznih socijalnih doprinosa temelje se na trenutno važećim politikama oporezivanja, prate projektovane makroekonomske pokazatelje, kao i tekuće trendove u naplati, korigovane za jednokratne utjecaje. Realizacija navedenih rizika po ostvarenje osnovnog makroekonomskog scenarija u značajnoj mjeri može imati negativan odraz na projicirani nivo naplate.

Pored navedenog, na drugačiji ishod u naplati javnih prihoda mogu u značajnoj mjeri utjecati: izmjene poreznih politika, značajna odstupanja u kretanju koeficijenta raspodjele prihoda od indirektnih poreza između entiteta u odnosu na trenutno procijenjeni, promjene u nivou planirane otplate vanjskog duga, promjene u izdvajanju prihoda od indirektnih poreza za institucije Bosne i Hercegovine, rad porezne administracije, te razvoj drugih događaja poput novih elementarnih nepogoda i sl.

V. MANJAK/VIŠAK PRIHODA BUDŽETA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

Važno je voditi računa o fiskalnom okviru koncipiranom Zakonom o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine, da nivo prihoda mora biti jednak ili veći od nivoa ukupnih rashoda. S tim u vezi, svi nivoi vlasti trebaju voditi računa o deficitu.

Kretanje akumuliranog manjka i viška prihoda budžeta Kantona od 2015.-2023. godine, prikazano je u tabeli ispod.

Tabela 15. Manjak/višk prihoda Budžeta Zeničko-dobojskog kantona u periodu 2016.-2023. godina

Opis/godina	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Prihodi i primici	281.111.390	312.102.541	316.298.407	346.891.429	332.814.701	392.905.041	452.908.664	503.361.533
Rashodi i izdaci	275.844.338	296.472.078	315.856.042	334.635.536	362.859.605	390.618.933	447.033.205	494.977.050
Višak prihoda nad rashodima-suficit	5.267.052	15.630.463	442.365	12.255.893	0	2.286.109	5.875.459	8.384.483
Višak rashoda nad prihodima- deficit	0	0	0	0	-30.044.904	0	0	0

Ukupan akumulirani deficit Zeničko-dobojskog kantona sa 31.12.2023. godine iznosi 65.270.189 KM.

VI. DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

VI.1. Stanje i projekcije duga u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zeničko-dobojskog kantona

Javni dug Federacije Bosne i Hercegovine, postupak zaduživanja i izdavanja garancija, limiti zaduživanja, osiguranje sredstava za otplatu duga, vođenje evidencije o dugu i druga pitanja koja se odnose na javni dug Federacije Bosne i Hercegovine, kantona i općina, regulisani su Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine. Stanje javnog duga je od izuzetnog značaja za kreiranje razvojnih politika. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu temelji se na raspoloživim podacima Federalnog ministarstva finansija.

Prema raspoloživim podacima, ukupni dug u Federaciji Bosne i Hercegovine na dan 31.12.2023. godine iznosi 6.593,46 mil. KM, što predstavlja povećanje za 118,46 mil. KM ili 1,83% u odnosu na prethodnu godinu.

Vanjski dug u Federaciji Bosne i Hercegovine na dan 31.12.2023. godine iznosi 5.166,67 mil. KM (smanjenje za 243,82 mil. KM odnosno 4,51% u odnosu na 2022. godinu), najvećim dijelom je ugovoren sa bilateralnim i multilateralim finansijskim institucijama (Svjetska banka, EBRD, EIB, MMF i dr.), u cilju osiguranja sredstava za finansiranje većih infrastrukturnih projekata, te za budžetsku podršku.

Od ukupnog iznosa vanjskog duga u Federaciji Bosne i Hercegovine, na dug Vlade Federacije Bosne i Hercegovine odnosi se 1.569,14 mil. KM, na dug kantona 317,62 mil. KM, na dug gradova i općina 190,97 mil. KM, i na dug javnih preduzeća i ostalih korisnika 3.088,93 mil. KM. U narednoj tabeli je prikazana struktura duga u prethodnom period.

Tabela 16. Konsolidovani dug u FBiH na bazi verifikovanog unutrašnjeg duga (mil. KM)

Javni dug u FBiH (KM)	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
1. Unutrašnji dug u Federaciji BiH	1000,12	1.185,89	1.123,67	1.064,52	1.426,80
1.1. Unutrašnji dug Federacije BiH	726,22	860,51	761,08	682,63	924,41
1.2. Unutrašnji dug kantona	199,75	225,13	242,47	257,39	290,69
1.3. Unutrašnji dug općina i gradova	74,15	74,09	75,65	71,48	80,38
2. Vanjski dug u Federaciji BiH	4.595,39	4.982,72	5.402,00	5.410,49	5.166,67
2.1. Vanjski dug Federacije BiH	2.080,62	2.321,66	2.357,59	2.110,89	1.569,14
2.2. Vanjski dug kantona	221,67	214,81	230,81	285,49	317,62
2.3. Vanjski dug općina i gradova	168,72	191,01	199,91	206,52	190,97
2.4. Vanjski dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	2.124,38	2.255,86	2.613,69	2.807,59	3.088,93
Ukupan dug u Federaciji BiH	5.595,50	6.168,63	6.525,67	6.475,01	6.593,46

Tabela 17. Učešće duga u BDP-u Federacije BiH

Godina	BDP-	Stanje duga			Odnos duga prema BDP-realni		
	-	Vanjski	Unutrašnji	Ukupno	Vanjski	Unutrašnji	Ukupno
		dug	dug		dug	dug	
	1	2	3	4 (2+3)	5 (2: 1)	6 (3:1)	7 (4:1)
31.12.2023.	30.003	5.166,67	1.426,79	6.593,46	17,22%	4,76%	21,98%
31.12.2022.	26.275	5.410,49	1.064,52	6.475,01	20,59%	4,05%	24,64%
31.12.2021.	24.068	5.402,01	1.123,67	6.525,68	22,44%	4,67%	27,11%

U skladu sa Zakonom o dugu, zaduživanju i jamstvima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH", broj: 86/07, 24/09, 45/10 i 30/16), kantoni se mogu dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme dugoročnoga zaduženja, iznos servisiranja duga za ukupan unutarnji i vanjski dug i jemstva koji dopijeva u svakoj narednoj godini uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdana jemstva kantona, ne prelazi 10% prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini.

Servisiranje duga Zeničko-dobojskog kantona u 2024. godini za kredite (glavnica) iznosi 17,5 miliona KM, odnosno 3,47% prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini, koji su u 2023. godini iznosili 503,3 miliona KM.

Ukupan dug u Zeničko-dobojskom kantonu na dan 31.12.2023. godine iznosio je 390,3 miliona KM, koji se odnosi na unutrašnje kratkoročne obaveze, dugoročne postojeće kredite i ostale dugoročne obaveze.

Obaveze za pravosnažne presude su uključene u ukupno stanje zaduženosti, a iznose 142 miliona KM.

Tabela 18. Obaveze ZDK sa 31.12.2023. godine

Obaveza	UKUPNO
Kratkoročne tekuće obaveze	33.987.447,39
Kratkoročni krediti i zajmovi	19.005,00
Obaveze prema radnicima	22.131.958,19
Kratkoročna razgraničenja	69.815.340,95
Ukupno kratkoročne obaveze	125.953.751,53
Vanjski dug	61.069.517,62
Obaveze od domaćeg zaduživanja	23.569.637,33
Obaveze prema fizičkim licima	150.886.579,88
Ostale dugoročne obaveze	631.215,00
Razgraničeni prihodi	28.232.182,13
Razgraničeni rashodi	19.955,87
Ukupno dugoročne obaveze	264.409.087,83
Sveukupno obaveze	390.362.839,36

Projekcije otplate duga po osnovu dugoročnih kreditnih obaveza Zeničko-dobojskog kantona u period od 2024.-2027. godina, prikazane su u tabeli ispod.

Tabela 19. Projekcija otplate kredita ZDK za 2024.-2027.godine

GLAVNICA					
Rb	KREDIT	2024	2025	2026	2027
1	SVJETSKA BANKA (tranše iz 2016, 2017 i 2018. godine)	476.147	476.147	476.147	476.147
2	NLB BANKA 2018	0	0	0	0
3	UNICREDIT MOSTAR 2018	0	0	0	0
4	UNION BANKA 2018	0	0	0	0
5	INTESA SAN PAOLO BANKA 2019	1.143.750	0	0	0
6	UNICREDIT MOSTAR 2019	2.500.000	0	0	0
7	UNICREDIT MOSTAR 2020	2.187.500	1.312.500	0	0
8	UNION BANKA 2020	525.000	393.750	0	0
9	NLB BANKA 2020	750.000	562.500	0	0
10	SVJETSKA BANKA-IBRD-Projekat energetske efikasnosti - projekcija otplate (ovisno o povlačenju)	1.330.859	1.330.859	1.330.859	1.330.859
11	EBRD-Energetska efikasnost Kantonalna bolnica Zenica - projekcija otplate (ovisno o	1.700.722	1.700.722	1.700.722	1.700.722

	povlačenju)				
12	UNION BANKA 2021	250.000	250.000	187.500	
13	NLB 2021	500.000	500.000	375.000	
14	INTESA SAN PAOLO BANKA 2021	1.125.000	1.125.000	843.750	
15	NOVA BANKA BANJA LUKA	370.588	386.782	301.138	
16	UNICREDIT MOSTAR 2021	2.500.000	2.500.000	1.875.000	
UKUPNO		15.359.566	10.538.260	7.090.116	3.507.728

KAMATA

Rb	KREDIT	2024	2025	2026	2027
1	SVJETSKA BANKA (tranše iz 2016, 2017 i 2018. godine)	57.317	47.794	38.271	28.748
2	NLB BANKA 2018	0	0	0	0
3	UNICREDIT MOSTAR 2018	0	0	0	0
4	UNION BANKA 2018	0	0	0	0
5	INTESA SAN PAOLO BANKA 2019	28.360	0	0	0
6	UNICREDIT MOSTAR 2019	65.044	0	0	0
7	UNICREDIT MOSTAR 2020	152.075	30.119	0	0
8	UNION BANKA 2020	25.196	6.846	0	0
9	NLB BANKA 2020	54.492	14.788	0	0
10	SVJETSKA BANKA-IBRD-Projekat energetske efikasnosti - projekcija otplate (ovisno o povlačenju)	59.139	53.110	42.990	32.869
11	EBRD-Energetska efikasnost Kantonalna bolnica Zenica - projekcija otplate (ovisno o povlačenju)	119.936	106.667	93.735	80.802
12	UNION BANKA 2021	23.459	13.564	3.693	
13	NLB 2021	51.914	29.951	8.152	
14	INTESA SAN PAOLO BANKA 2021	51.196	29.600	8.062	
15	NOVA BANKA BANJA LUKA	39.593	23.399	6.498	
16	UNICREDIT MOSTAR 2021	253.172	145.563	39.823	
UKUPNO		980.892	501.400	241.222	142.419

Vanske otplate - 823200	3.507.728	3.507.728	3.507.728	3.507.728
Otplate domaćim finansijskim institucijama - 823300	11.851.838	7.030.532	3.582.388	0
Inostrane kamate - 616200	236.392	207.570	174.995	142.419
Kamate na domaće pozajmljivanje - 616300	744.500	293.829	66.228	0
UKUPNO	16.340.457	11.039.659	7.331.338	3.650.147

EBRD - Plava voda - 17,50%	444.595	440.302	436.081	431.866
----------------------------	---------	---------	---------	---------

Broj: 02-_____/24
Datum, 31.05.2024. godine
Zenica

PREMIJER

Nezir Pivić